

Emmi Heijari

ELINTARVIKEKULJETUSTEN VALVONTA JA VALVONNAN KEHITTÄMINEN

Opinnäytetyö
Ympäristöteknologia

Huhtikuu 2017

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Emmi Heijari	Ympäristöteknologia n (AMK) insinööri	Huhtikuu 2017
Opinnäytetyön nimi Elintarvikekuljetusten valvonta ja valvonnan kehittäminen		53 sivua 14 liitesivua
Toimeksiantaja Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto		
Ohjaaja Mari Järvenmäki		
Tiivistelmä <p>EU:n virallisesta valvonnasta antaman asetuksen (EY) 822/2004 mukaan elintarvikkeiden kuljetusten valvonnan tulisi olla yhdenmukaista ja tasavertaista valvontayksiköstä riippumatta. Elintarvikelainsäädännön vaatimuksien yhdenmukainen soveltaminen on edellytys tasapuolisen valvonnan toteutumiselle. Elintarvikekuljetusten valvonta on kuitenkin valvonnan osa-alueena hyvin erilainen valvontakokonaisuus, jossa yhdistyvät laajan lainsäädännön soveltaminen ja teknisen laitteiston ja termistön hallitseminen.</p> <p>Elintarviketurvallisuusvirasto Evira tarjoaa elintarvikevalvonnan tueksi lainsäädännön soveltamista koskevia ohjeita ja oppaita sekä viranomaiskoulutuksia. Oiva-järjestelmän käyttöönotto ja sen pohjalta käyttöön otettu Oiva-tarkastuskäytäntö, kehityksen alla olevat Oiva-arviointiohjeet sekä kuljetustarkastusten osaamisvaatimukset tekevät valvonnan yhdenmukaisuuden ja tasavertaisuuden toteutumisesta haasteellista kaikissa Suomen 62:ssa ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvontayksikössä.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää elintarvikekuljetusten valvonnan nykytilanne, valvontaan ja valvonnan tukeen kohdistuvat kehittämistarpeet sekä Eviran ohjeiden, erityisesti Oiva-ohjeiden käytettävyyteen ja sovellettavuuteen liittyviä haasteita. Työn tavoitteena oli pohtia keinoja elintarvikekuljetusten valvonnan kehittämiseksi.</p> <p>Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen tutkimus. Tutkimus suunnattiin kaikille elintarvikkeiden kuljetuksien valvontaa tekeville tarkastajille ja aineiston kerättiin sähköisellä webropol-kyselylomakkeella. Tulosten perusteella tärkeimmiksi kehittämistarpeiksi nousivat kuljetusten valvonnan kehittäminen ja valvonnan ohjaaminen Oiva-järjestelmän tavoitteiden mukaisesti sekä Eviran ja valvontayksikön tarjoamaan tukeen kohdistuvat kehittämistarpeet sekä Oiva-arviointiohjeiden käytettävyyteen liittyvät haasteet. Kehittämistoiminnalla kehitettiin erityisesti Eviran ohjeisiin liittyviä haasteita sekä valvontayksikön ja Eviran tukeen kohdistuvia kehittämistarpeita.</p>		
Asiasanat elintarvikekuljetukset, elintarvikevalvonta, yhdenmukainen valvonta, Oiva-järjestelmä, kehittäminen		

Autho	Degree	Time
Emmi Heijari	Bachelor of Environmental Engineering	April 2017
Thesis Title The development of the food transportation control		53 pages 14 pages of appendices
Commissioned by City of Kuopio, Environmental Health Care		
Supervisor Mari Järvenmäki		
<p data-bbox="147 760 1463 800">Abstract</p> <p data-bbox="147 835 1463 1052">Regulation (822/2004) of the European Parliament and of the council aims to create an integrated and uniform official control regardless of the municipal food control's location. Uniform application of the requirements of food law is a prerequisite for the implementation of unbiased food transport control. However, the food transport control is very different section in controlling food. The requirements for the control of are the knowledge of comprehensive legislation and technical equipment and terminology.</p> <p data-bbox="147 1094 1463 1234">Finnish Food Safety Authority Evira provides support in the application of the food control legislation, gives instructions and official training sessions for food control officials. The Finnish Food Safety Authority Evira coordinated Oiva system that communicates the results of food control to consumers.</p> <p data-bbox="147 1276 1463 1417">The objective of this thesis was to find out the current state of food transportation control in municipal food control authorities, development needs relating to the control and to the control support and challenges of Evira's instructions, in particular Oiva instructions. The aim was to improve the food transportation control.</p> <p data-bbox="147 1459 1463 1745">The quantitative research was chosen as a method of research. The material of the thesis was the collected with electric Webropol questionnaire. According to the results the most important development needs are the development and monitoring of transport in line with the objectives of conducting surveillance Oiva system. In addition, support the municipality food control community and Evira are required need to develop and interpreting the instructions Oiva appeared to be challenging. The development of activities was developed specifically for the challenges of Evira's guideline on the development needs as well as development of municipal food and Evira's support.</p>		
<p data-bbox="147 1787 1463 1827">Keywords</p> <p data-bbox="147 1864 1463 1892">food transportation, food control, uniform control, Oiva system, developing</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	ELINTARVIKEKULJETUKSET SUOMESSA.....	2
2.1	Elintarvikekuljetukset Suomessa ja kuljetusten elintarviketurvallisuusriskit	3
2.2	Kuljetustehtävät ja kuljetuskaluston vaatimukset.....	4
2.3	Kuljetusten luokittelu.....	6
2.4	ATP-sopimus ja sen noudattamisen valvonta.....	7
2.5	Vastuut elintarvikekuljetuksissa	8
2.6	Elintarvikkeiden kuljetusten omavalvonta ja siihen liittyvä kirjanpito	9
3	ELINTARVIKEKULJETUSTEN VALVONTA SUOMESSA.....	10
3.1	Kuljetusten valvonnan merkitys	11
3.2	Elintarvikekuljetuksia valvovat viranomaiset	12
3.3	Uusi maakuntahallinto ja sen vaikutukset elintarvikekuljetusten valvontaan.....	14
4	OIVA-TARKASTUSTIETOJEN JULKISTAMISJÄRJESTELMÄ.....	15
4.1	Oiva-järjestelmän tavoitteita	15
4.2	Oiva-tarkastukset.....	16
4.3	Oiva-arviointiohjeet.....	18
4.3.1	Ilmoitetut elintarvikehuoneistot	18
4.3.2	Hyväksytyt elintarvikehuoneistot	19
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT	20
5.1	Tutkimuksen toteuttaminen.....	20
5.2	Tutkimusaineisto ja kyselyn sisältö	21
5.3	Kyselyn tulosten analysointi.....	22
6	ELINTARVIKEKULJETUSTEN VALVONNAN KYSELYN TULOKSET.....	22
6.1	Elintarvikevalvojien taustatiedot.....	23
6.1	Elintarvikekuljetusten valvonta ja tarkastukset.....	24

6.2	Kuljetusvalvonnan toteuttaminen	25
6.3	Tarkastuksille valmistautuminen ja suunnittelu	27
6.4	Oiva-arviointiohjeiden soveltaminen ja käytettävyys	28
6.5	Oiva-tarkastuksella tarkastetut kohdat	30
6.6	Uusi maakuntahallinto	32
7	TULOSTEN TARKASTELO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	32
7.1	Taustatiedot	33
7.2	Valvonnan toteuttaminen	33
7.3	Oiva-arviointiohjeiden soveltaminen ja käytettävyys	35
7.4	Eviran ja valvontayksikön tarjoama tuki	37
7.5	Koulutustaustan ja työkokemuksen vaikutus	39
7.6	Maakuntasijainnin vaikutus	42
8	ELINTARVIKEKULJETUSTEN VALVONNAN KEHITTÄMINEN	43
8.1	Valvonta ja tarkastukset	44
8.2	Valvontayksikön ja Eviran tuki	46
8.3	Oiva-arviointiohjeiden soveltaminen	47
8.4	Valvonta ja maakuntahallinto	48
9	POHDINTA	48
	LÄHTEET	53

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Kyselyn tulosraportti

1 JOHDANTO

Elintarvikekuljetusten valvonnan tulisi olla yhdenmukaista ja tasavertaista valvontayksiköstä riippumatta. Valvonnan yhdenmukaisuutta, tehokuutta, riskiperusteisuutta ja vaikuttavuutta pyritään tukemaan Oiva-järjestelmällä, johon elintarvikekuljetusten valvonta liitettiin vuonna 2015. EU:n virallisesta valvonnasta antaman asetuksen (EY) 822/2004 4 artiklan kohta 4 veloittaa elintarvikevalvonnan viranomaisia varmistamaan, että valvonta on puolueetonta, laadukasta ja yhdenmukaista kaikilla valvonnan osa-alueilla.

Elintarvikelainsäädännön vaatimuksien yhdenmukainen soveltaminen on edellytys valvonnan tasapuolisuuden toteutumiselle.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira laatii lainsäädännön soveltamista koskevia ohjeita ja oppaita sekä järjestää viranomaiskoulutuksia elintarvikevalvonnan tueksi. Oiva-järjestelmässä käytettävät Oiva-arviointiohjeet ovat mm. laadittu elintarvikevalvonnan Oiva-tarkastusten tekemisen tueksi. (Evira 2017b.)

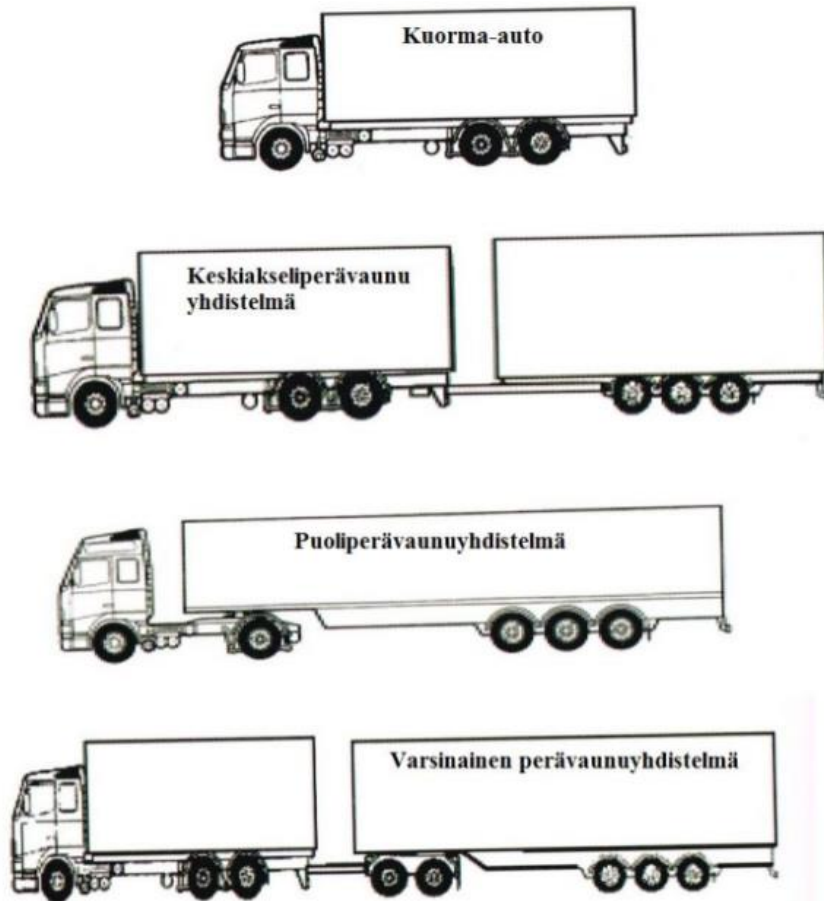
Elintarvikekuljetusten valvonta on valvonnan osa-alueena hyvin erilainen valvontakokonaisuus, jossa yhdistyvät niin laajan lainsäädännön soveltaminen kuin teknisen laitteiston ja termistön hallitseminen. Uudistunut Oiva-tarkastuskäytäntö, vielä kehityksen alla olevat Oiva-arviointiohjeet ja elintarvikekuljetustarkastusten osaamisvaatimukset luovat omat haasteensa ja vaatimuksensa valvonnan yhdenmukaisuuden ja tasavertaisuuden toteutumiselle kaikissa Suomen 62:ssa ympäristöterveydenhuollon valvontayksikössä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää elintarvikkeiden kuljetusten valvonnan nykytilanne sekä valvontaan ja valvonnan tukeen kohdistuvat kehittämistarpeet. Työssä selvitetään, millaisia eroavaisuuksia ilmenee eri valvontayksiköiden välillä Oiva-ohjeiden tulkitsemisessa elintarvikekuljetusten valvontatarkastuksilla sekä kuinka yhdenmukaista ja yhtenäistä valvonta eri valvontayksiköiden välillä on.

Työn tavoitteena on pohtia keinoja elintarvikekuljetusten valvonnan parantamiseksi, tehostamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi sekä löytää keinoja elintarvikekuljetuksien valvonnan yhtenäistämiseksi eri valvontayksiköiden välillä. Erityisesti haluttiin selvittää, esiintyykö Eviran ohjeissa ja valvonnan tuessa haasteita, joihin pyrittiin myös luomaan kehittämissuhteita. Työn toimeksiantaja on Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto. Työn toteuttamisessa on otettu lisäksi huomioon Eviran (Tuuli Koskimies, ylitarkastaja) toiveet ja näkemykset.

2 ELINTARVIKEKULJETUKSET SUOMESSA

Elintarvikekuljetustoiminta luetaan Suomessa elintarvikelain (23/2006) 6 §:n 18 momentin mukaan ilmoitettavaksi elintarvikehuoneistotoiminnaksi eli toiminnasta tulee tehdä ilmoitus kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle. Tässä opinnäytetyössä käsitellään vain elintarvikkeiden maantiekuljetuksia, jossa kuljetusvälineenä toimii henkilö-, kuorma-auto, perävaunukalusto tai ajoneuvoyhdistelmä (kuva 1). Elintarvikkeiden maantiekuljetukseen käytettävää kuljetuskalustoa, kuten ajoneuvon kuormakoria tai säiliötä nimitetään elintarvikehuoneistoksi ja sitä koskevat samat elintarvikelainsäädännön vaatimukset kuin tavanomaista elintarvikehuoneistoa.

Kuva 1. Erilaisia ajoneuvoyhdistelmiä (Maantiekuljetukset – kalusto)

2.1 Elintarvikekuljetukset Suomessa ja kuljetusten elintarvikeeturvallisuuksriskit

Elintarviketoimintaketjun yhteinen päämäärä on toimittaa laadukkaat tuotteet kuluttajille turvallisesti. Asianmukaisella kuljetusten suunnittelulla, kuljetustoiminnoilla sekä kuljetuskalustolla voidaan luoda hyvä pohja elintarvikeeturvallisuuksuden toteutumiselle (kuva 2). (Luoto ym. 2007, 12.) Elintarvikekuljetuksissa tulee huomioida, että elintarvikkeiden laatu ei heikkene tai vaarannu kuljetuksen aikana (Elintarvikelaki 23/2006, 11 §). Lämpötilan hallinnalla, kuten kylmä- ja pakasteketjulla on suuri merkitys laadukkaan ja turvallisen tuotantoketjun toteutumisessa (Luoto ym. 2007, 12).

Kuva 2. Elintarvikekuljetuksien osa elintarviketuotantoketjun laadussa ja turvallisuudessa on merkittävä (Luoto ym. 2007, 12)

Elintarvikekuljetuksissa tapahtunut virhe voi aiheuttaa elintarvikkeiden laadun heikkenemisen. Vuonna 2010 Suomessa raportoiduista elintarvikevälitteisistä ruokamyrkytys-epidemiaista 2 % oli aiheutunut virheellisestä elintarvikkeiden kuljetuslämpötilasta (Pihlajasaari, Nakari & Miettinen 2010).

Elintarvikekuljetuksissa suurimman riskin aiheuttavat tuotteen saastuminen tai mikrobien lisääntyminen elintarvikkeessa, sillä kuljetuksien aikana kuljetettava elintarvike voi kontaminoitua tai bakteeri voi lisääntyä elintarvikkeessa mm. virheellisen kuljetuslämpötilan seurauksena (Hallanvuo & Johansson 2010).

Kylmäketjun hallinta on merkittävä osa elintarviketurvallisuuden ja -laadun toteutumisessa. Jotta kylmäketju hallitaan, tulee toimijan tuntee tuotteiden vaatimukset ja käytössä olevien kylmälaitteiden ja -kaluston toimintaperiaatteet. (Kylmäketjun hallinnan peruspilarit.) Rikkinäinen tai kuljetukseen soveltumaton kuljetuskalusto, osaamaton kuljettaja tai viallinen lämpötilan hallintalaitte voi rikkoa kylmäketjun (Luoto ym. 2007, 13).

2.2 Kuljetustehtävät ja kuljetuskaluston vaatimukset

Kuljetustehtävät voidaan jakaa kuljetuksen luonteen mukaisesti karkeasti elintarvikkeiden kotimaan jakelu-, siirto- ja runkokuljetuksiin sekä ulkomaankuljetuksiin (Luoto, ym. 2007, 44). Jakelukuljetuksilla tarkoitetaan

elintarvikkeiden toimittamista terminaalista tai varastosta elintarvikemyyjälle tai loppukäyttäjälle. Jakelukuljetus suoritetaan usein runkokuljetuksen jälkeen. Kun elintarvikkeita kuljetetaan kahden päävarastointipisteen tai nouto- ja jakelukuljetusten välillä, puhutaan runkokuljetuksista. (Maantiekuljetukset – termistöä.) Runkokuljetukset ovat ns. pitkänmatkan elintarvikekuljetuksia, joissa käytetään kuljetusvälineenä yleensä puoliperävaunu- tai täysmittaisia kuljetusmoduuliyhdistelmiä (Luoto ym. 2007, 45). Siirtokuljetuksilla taas tarkoitetaan yhden organisaation sisällä tapahtuvia kuljetuksia. (Maantiekuljetukset – termistöä.) Ulkomaankuljetukset ovat kansainvälisiä elintarvikekuljetuksia, joissa elintarvikkeita joko tuodaan tai viedään Suomen rajojen yli.

Elintarvikekuljetuksissa käytettävä kuljetuskalusto vaihtelee elintarvikekuljetuksen vaatimuksien ja kuljetustehtävien mukaan. Kuljetuskalustona käytetään tavallisesti henkilö- tai kuorma-autoa tai perävaunukalustoa. Kuljetuskaluston kuormatilojen rakenteita koskevat pääasiassa samat vaatimukset ja määräykset kuin tavanomaista elintarvikehuoneistoa. (Luoto ym. 2007, 41.)

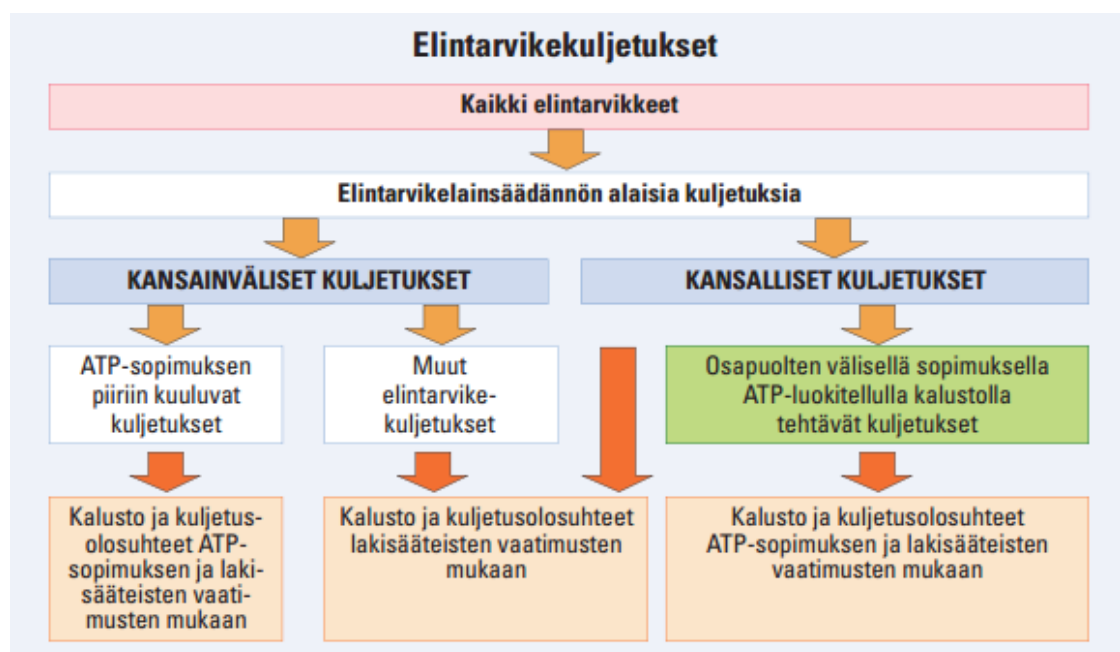
Elintarvikkeiden kotimaisissa kuljetuksissa käytettävän kuljetuskaluston soveltuvuusvaatimuksista säädetään elintarvikelaissa (23/2006) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (852/2004) elintarvikehygieniasta eli yleisen elintarvikehygieniä-asetuksen liitteen kaksi ensimmäisen luvun toisessa kohdassa. Yleisen elintarvikehygieniä-asetuksen mukaan kuljetuskaluston kuormakorin tulee olla lattia- ja seinäpinnoiltaan materiaalia, joka on helposti puhdistettavaa. Kuormakoria tai säiliötä voidaan käyttää myös muiden tuotteiden kuljetuksessa, jos kuljetus ei tällöin aiheuta elintarvikkeiden saastumista. Tuotteiden erillään pidosta tulee kuitenkin huolehtia, jos kuljetetaan samanaikaisesti muita tuotteita elintarvikkeiden kanssa. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus EY 852/2004 elintarvikehygieniasta.)

Suomen sääolosuhteet ja ilmasto edellyttävät, että kuljetuksissa käytetään jäähdytys- ja lämmityslaitteita. Lämpötilasäädelyissä kuljetuksissa kuormatilan tulee olla eristetty, umpinainen ja suojata tuotteet ympäristön

elintarviketurvallisuutta ja laatua vaarantavilta tekijöiltä, kuten pölyltä ja kosteudelta. (Luoto ym. 2007, 14,41.) Kuormakoriin tulee asentaa lämpötilansäätö- ja mittauslaitteet sekä yli kaksi tuntia kestävissä kuljetuksissa ja ATP-luokitelluissa pakastekuljetuksissa tulee olla lämpötilanrekisteröintilaitte. FNA- ja FRC-luokittelulla voidaan varmistaa kuormakorin riittävä eristyskyky (Luoto ym. 2007, 44).

2.3 Kuljetusten luokittelu

Elintarvikekuljetukset luokitellaan ensisijaisesti niiden kuljetuslämpötilojen ja -olosuhteiden sekä kuljetusreittein mukaan. Elintarvikekuljetukset voidaan luokitella niiden kuljetusmuodon ja -ominaisuuksien mukaan kansainvälisiin kuljetuksiin ja kansallisiin kotimaisiin kuljetuksiin, jotka määräytyvät niitä ohjaavan lainsäädännön perustella (kuva 3). Tavallisesti elintarvikekuljetukset luokitellaan lämpötilasäädelyihin kuljetuksiin eli kuuma-, pakaste ja kylmäkuljetuksiin sekä lämpötilasäätlemättömiin kuljetuksiin, joissa kuljetukset tapahtuvat huoneenlämmössä. Elintarvikekuljetusajoneuvot voidaan myös luokitella ATP-sopimuksen mukaisesti, jotka koskevat helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kuljetuksia.

Kuva 3. Elintarvikkeiden kuljetusluokat (Luoto ym. 2007, 18)

Komission asetus (EY 37/2005) koskee pakastettujen elintarvikkeiden lämpötilojen seuranta kuljetuksen, välivarastoinnin ja varastoinnin aikana. Pakastettujen elintarvikkeiden kuljetusvälineet on varustettava tallennusvälinein, jotka täyttävät standardien EN 12830 ja EN 13485 asettamat vaatimukset. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella pakasteista (818/2012) säädetään pakasteiden kuljetuslämpötiloista. Standardi EN 12830 määrittelee lämpötilanrekisteröintilaitteelta vaadittuja ominaisuuksia ja EN 13485 määrittelee lämpömittareiden ominaisuuksia (Lindroth 2010, 28). Elintarvikkeiden kuljetuslämpötiloista säädetään myös sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa elintarvikkeiden kuljetuslämpötiloista ja muista kuljetusoloista (597/2000). Lämpötilasäädelyistä kuljetuksista puhuttaessa voidaan käyttää myös termiä thermokuljetukset (Luoto ym. 2007, 16).

2.4 ATP-sopimus ja sen noudattamisen valvonta

Helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kuljetuksista säädetään yleissopimuksessa (SopS 48/1918). Yleissopimusta kutsutaan myös nimellä ATP-sopimus, jonka noudattamisen valvonta on Suomessa asetettu voimaan STM:n asetuksella (97/2006). (Evira 2016e.) ATP-sopimus säätelee herkästi pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä maantiekuljetuksia.

ATP-sopimusta voidaan soveltaa myös kotimaisiin elintarvikkeiden maakuljetuksiin. ATP-lyhenne on johdettu nimestä ”Accord relatif aux Transports internationaux de denrées Périssables et aux engins spéciaux a utiliser pour ces transports”, jonka on sen raskankielinen nimi (Särkkä-Tirkkonen & Väisänen 2008, 9.). Oiva-arviointiohjeissa ATP-sopimuksen noudattamisen valvonta tarkastetaan niin kansallisten kuin kansainvälisten elintarvikekuljetusten kohdalla, mutta Oiva-kohta ei kuitenkaan näy Oiva-raportilla.

ATP-luokittelu tehdään kuormakorin eristyskyvyn, kuormatilan lämpötilan ja lämpötilansäätölaitteen toimintaperiaatteen perusteella (Särkkä-Tirkkonen &

Väisänen 2008, 10). Sertifiointissa kuormakorit luokitellaan yleisimmin FNA ja FRC luokkiin (ATP Handbook 2016). FNA on kylmä- ja viileäkuljetuksiin soveltuva, normaali-eristeinen kuormakori, joka jäähdytetään koneellisesti 0...+12 asteen välille. FRC on pakastekuljetuksiin tarkoitettu, raskaseristeinen kuormakori, jonka lämpötila säädetään -20 asteesta +12 asteeseen. (Guide to ATP for Road Haulier and Manufacturers 2015, 8.)

ATP-sopimuksen mukaisen ATP-sertifiointin ja todistuksen myöntämisen suorittaa Suomessa Suomen Luonnonvarakeskus. Kuormakorin ensimmäinen ATP-luokitus on voimassa kuusi vuotta, jonka jälkeen sille tulee tehdä kausitarkastus sertifikaatin jatkamiseksi. Tällöin sertifikaatti on voimassa seuraavat kolme vuotta kerrallaan. (Rask 2003.) ATP-kuokitellun kuljetusvälineen tunnistaa kuormakorin etuyläkulmiin kiinnitetystä ATP-luokitusmerkinnöistä, joissa ilmoitetaan kuormakorin ATP-luokka ja luokituksen voimassaolokuukausi ja –vuosi.

2.5 Vastuut elintarvikekuljetuksissa

Elintarvikekuljetuksissa vastuut jakautuvat eri toimijaosapuolille, kuten lähettäjälle, kuljetuksen suorittajalle, kuormaajalle, kuljettajalle, vastaanottajalle ja terminaalinpitäjälle. Elintarvikkeen lähettäjällä on vastuu tuotteen pakkaamisesta. Elintarvike tulee pakata elintarvikkeille ja kuljetukseen soveltuviin puhtaisiin pakkausmateriaaleihin. Lähettäjän tulee huolehtia, että elintarvikkeet ovat kuormattu lainsäädännön mukaisesti (kuormaus- ja kuormasidontalainsäädäntö). Kuljetettavista pakatuista elintarvikkeista tulee antaa mukaan kuljetukseen sähköinen tai paperinen asiakirja, mutta pakkaamattomien tuotteiden kohdalla toimitaan tehtyjen sopimusten mukaan. (Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry 2011.)

Kuljetuksen suorittajan eli elintarvikkeiden kuljetuksia harjoittavan toimijan on huolehdittava, että käytettävä kuljetuskalusto täyttää lainsäädännön mukaiset vaatimuksen ja soveltuu elintarvikkeiden kuljetuksiin. Toimijan tulee myös varmistua, että elintarvikkeita kuljettava henkilö on tietoinen elintarvikkeiden kuljetuksien vaatimuksista. Toisinaan kuljetuksen suorittaja voi olla myös kuljettaja. Elintarvikelain 11 § mukaan elintarvikkeiden kuljetus ei saa

vaarantaa elintarvikkeiden hygieenistä laatua. Kuljettaja seuraa säännöllisesti kuljetuslaitteiden kuntoa ja valvoo, että elintarvikkeen lämpötila säilyy koko kuljetuksen ajan vaatimuksien mukaisena. Mahdolliset kuljetuksen aikana tapahtuneet lämpötilapoikkeamat kuljettaja kirjaa omavalvonnan lämpötilanseurantaan.

Elintarvikekuljettajan tulee huolehtia, että kuormaus suoritetaan lainsäädännön asettamien vaatimusten mukaisesti (tieliikennelaki 267/1981, 87 a §, elintarvikelaki 23/2006, 11 §). Kuormaajan vastuu on varmistaa kuormattavien elintarvikkeiden asianmukainen kuljetuskunto sekä huolehtia, että elintarvikkeiden lämpötilat ovat vaatimusten mukaisia ja pakkaukset ehjiä. Elintarvikkeiden vastaanottaja tarkastaa heti vastaanotettavien elintarvikkeiden laadun ja vaatimusten mukaisuuden. (Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry 2011.) Vastaanottaja kirjaa huomautuksen tiekuljetussopimustilain 345/1979 mukaisesti kuljetusasiakirjaan, jos havaitsee elintarvikkeissa ulkoisia muutoksia.

Terminaalien henkilökunnan tulee vastata, että elintarvikkeet säilytetään terminaalissa asianmukaisissa olosuhteissa, joissa elintarvikkeen laatu ei heikkene. Terminaalitoimija on vastuussa, että terminaalissa työskentelevä henkilökunta tuntee elintarvikekuljetuksia ja niiden tilapäistä säilytystä koskevan lainsäädännön. (Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry 2011.)

Elintarvikelain 14 § mukaan elintarvikehuoneistosta tulee tehdä ilmoitus kunnan valvontaviranomaiselle. Viranomaisen tehtävänä on antaa tarvittaessa neuvontaa ja ohjausta elintarvikekuljetustoimijoille mm. lainsäädännön asettamista vaatimuksista kuljetustoiminnalle. (Elintarvikelaki 23/2006.)

2.6 Elintarvikkeiden kuljetusten omavalvonta ja siihen liittyvä kirjanpito

Valtioneuvoston asetuksessa elintarvikevalvonnasta (420/2011), josta jäljempänä käytetään nimeä elintarvikevalvonta-asetus, käsitellään elintarvikehuoneistojen ilmoituksen tekemistä valvontaviranomaiselle.

Elintarvikelain 13§:n 1 momentin mukaisesta elintarvikehuoneistosta tehtävästä ilmoituksesta on elintarvikevalvonta-asetuksen mukaan käytävä ilmi: 1) elintarvikealan toimijan nimi, kotikunta ja yhteystiedot; 2) toimijan yritys- ja yhteisötunnus tai henkilötunnus; 3) elintarvikehuoneiston nimi ja käyntiosoite; 4) harjoitettava toiminta ja toiminnan arvioitu laajuus; 5) toiminnan arvioitu aloittamisajankohta; 6) omavalvontasuunnitelmasta tieto. Elintarvikehuoneiston ilmoituksen vastaanottava valvontaviranomainen voi pyytää toimijalta muita tarpeellisia selvityksiä, jotka ovat tärkeitä ilmoituksen käsittelemisessä. (Valtioneuvoston asetus elintarvikevalvonnasta 420/2011, 9 §.)

Elintarvikekuljetustoimijan tulee laatia omavalvontasuunnitelma.

Omavalvontasuunnitelman tulee sisältää yrityksen toiminta ja toiminnan luonne, kuljetuksista vastaavahenkilö, kuljetuslaitteistoa, -kalustoa ja -astioita koskevat vaatimukset, kuormatilan puhtaanapito, kuljetuksissa käytettävät lämpötilat ja lämpötilanseurantajärjestelmä sekä kuljetuksissa merkittävät muut elintarviketurvallisuutta ja -hygieniaa koskevat työvaiheet, esimerkiksi kuormaus- ja kuorman purkutehtävät. Lisäksi omavalvontasuunnitelmassa määritellään toimenpiteet elintarvikkeen hygieenisen laadun ylläpitämiseen kuljetuksen aikana. (Evira 2016b.)

3 ELINTARVIKEKULJETUSTEN VALVONTA SUOMESSA

Elintarvikevalvonnan tarkoituksena on turvata elintarvikkeiden hyvä hygieeninen ja terveydellinen laatu elintarvikelainsäädännön edellyttämällä tavalla. Elintarvikelainsäädännössä määritellään elintarvikkeiden valmistus- ja käsittelyolosuhteet, elintarvikkeen laadulliset ominaisuudet ja koostumus sekä pakkausmerkinnät, joilla pyritään pitämään elintarvike turvallisena koko sen tuotantoketjun ajan. (Aluehallintovirasto 2016.)

Suomessa elintarvikkeiden kuljetusten valvontaa ohjaavat elintarvikelaki (23/2006) ja elintarvikelain perusteella annetut asetukset ja ohjeet. Johtavana valvontaviranomaisena toimii Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, jonka alla

toimivat mm. aluehallintovirastot (AVI), kunnalliset elintarvikevalvontayksiköt ja muut valvontaviranomaiset, kuten Tulli ja ELY-keskukset. (Evira 2016a.)

3.1 Kuljetusten valvonnan merkitys

Elintarvikekuljetusten valvonnan merkitys korostuu erityisesti ennaltaehkäisevänä toimintana. Evira antaa valvonnalle suuntaviivat, jonka pohjalta käytännön valvonnan toteuttaminen suoritetaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköissä. Elintarvikekuljetusten viranomaisvalvonta on yksi kuljetusten elintarviketurvallisuuden tukipilareista, jolla varmistetaan koko elintarviketuotantoketjun laatu, toimivuus ja turvallisuus (Lunden & Nevas 2009, 670).

Elintarvikevalvonnan vaikuttavuudesta puhuttaessa tarkoitetaan toimia, joilla voidaan ehkäistä ja poistaa epäkohtia elintarviketoiminnassa (Lundén. & Nevas 2009, 670-671). Elintarvikevalvonnan merkittävyys muodostuu viranomaisen antamalla neuvonnalla ja ohjauksella, jolla tuetaan valvonnan vaikuttavuutta. Toimiva elintarvikevalvonta on merkittävä osa elintarviketurvallisuutta, vaikka vastuu elintarviketurvallisuudesta onkin aina ensisijaisesti toimijalla.

Elintarvikevalvonnan yhdenmukaisuutta on pyritty edistämään Oiva-järjestelmän avulla. Elintarvikelainsäädännön vaatimusten tulkitseminen tulisi olla yhdenvertaista eri viranomaisten välillä, sillä eroavaisuudet lainsäädännön tulkinnassa voivat asettaa toiminnanharjoittajat epätasa-arvoiseen asemaan. Elintarvikkeiden kuljetusten valvonnalle haasteita luovat puutteelliset resurssit, ja että yhdenmukaista valvontaa ei voida toteuttaa. (Lundén & Nevas 2009, 672). Valvonnan puutteellisuus voi heijastua lisääntyneinä ruokamyrkytystapauksina tai kuluttajien valituksina. Puutteellinen valvonta ja neuvonta voivat myös heikentää elintarviketurvallisuutta ja -laatua. Toiminnanharjoittajien välinen tasavertaisuus ei välttämättä toteudu kuljetusten elintarvikevalvonnan ollessa puutteellista.

3.2 Elintarvikekuljetuksia valvovat viranomaiset

Elintarvikkeidenkuljetusten valvontaan osallistuvat mm. Evira, aluehallintovirastot, kunnallinen ympäristöterveydenhuolto sekä Tulli ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset eli ELY-keskukset. Elintarvikekuljetusten käytännön valvonta tapahtuu pääasiassa kuntien yhteistoiminta-alueiden ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköissä. Kunnan elintarvikevalvojat tarkastavat riskiperusteisesti elintarvikekuljetustoimintaa, jonka ohella voidaan tehdä myös ATP-sopimuksen noudattamisen valvonnan tarkastuksia. Elintarvikevalvoja tiedottaa tehdyistä ATP-tarkastuksista sekä aluehallintovirastoa että Eviraa.

Elintarvikelain 35 §:n mukaan elintarvikevalvonnan viranhaltijalla tulee olla tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto. Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaisen tehtävänä on ollut ottaa käyttöön elintarvikekuljetusten tarkastaminen osana Oiva-järjestelmää vuoden 2015 alusta alkaen. Vuonna 2016 tavoitteina on ollut yhdenmukaistaa kuljetusten valvontaa Oivan käyttöönoton jälkeen. (Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015 – 2019.)

Eviran mukaan elintarvikevalvontaviranomaiset panostavat valvonnan riskiperusteisuuden ja yhtenäistämisen kehittämiseen erityisesti vuosina 2016 ja 2017. Kyseisen menetelmän tavoitteena on arvioida, kuinka Eviran valvontaohjeet ja Oiva-järjestelmä on otettu käyttöön valvontayksiköissä ja millaisia kehittämistarpeita mahdollisesti esiintyy. Projektin tavoitteena on myös kerätä tietoa mahdollisesta lisäohjauksen tarpeesta valvonnan osa-alueilla. (Evira 2017a.)

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran tehtävänä on johtaa koko kansallista elintarvikevalvontaa Suomessa. Evira kehittää valvontaa laatimalla viisivuotissuunnitelman ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvontayksiköille eli valtakunnallisen elintarvikeketjun monivuotisen valvontasuunnitelman (VASU). Tällä hetkellä voimassa oleva

valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2015 – 2019. Valvontasuunnitelman strategiset tavoitteet on luotu vastaamaan Eviran strategiaa.

Evira on asettanut elintarvikekuljetusten valvonnan elintarviketurvallisuuden painopisteiksi vuonna 2015, jolloin elintarvikkeiden kuljetukset liitettiin myös osaksi Oiva-järjestelmää. Vuodesta 2015 alkaen elintarvikkeiden kuljetusten valvontakohteille on aloitettu Oiva-tarkastusten tekeminen, ja niiden valvontaa on ollut tarkoitus yhdenmukaistaa jo vuonna 2016 Oiva-järjestelmän käyttöönoton jälkeen (Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015 – 2019).

Aluehallintovirastot (AVI) ohjaavat kuntien ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvontaa ja valvovat alueellaan annettujen elintarvikelainsäädännön toteutumista. AVI:n antaman ohjauksen tavoitteena on yhtenäistää elintarvikevalvonnan valvontakäytäntöjä kunnallisissa eri valvontayksiköissä. AVI:n tehtäviin kuuluu myös elintarvikevalvontayksiköiden elintarvikevalvontasuunnitelmien ja suunnitelmien toteutumisen arviointi. (Aluehallintovirasto 2016.) Elintarvikekuljetuksien osalta AVI:n rooli korostuu yhdenmukaisen valvonnan varmistamisessa. Lisäksi AVI valvoo ja varmistaa, että ympäristöterveydenhuolto pystyy tarjoamaan riittävästi palveluita alueellaan (Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015 – 2019).

Muita valvontaviranomaisia ovat mm. Tulli ja ELY-keskukset. ELY-keskukset vastaavat Eviran alueellisten valvontojen tekemisestä, mutta ne eivät usein suoraan liity kuljetusten valvontaan. ELY-keskukset vastaavat esimerkiksi luomutuotteiden, siementen, lannoitevalmisteiden ja rehujen valvonnasta. (Elintarvikevalvonta 2015.)

Tullin tehtävänä on varmistaa, että kansanvälinen tavara- ja elintarvikekauppa on sujuvaa ja oikeudenmukaista/oikeellista (Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015 – 2019). Tullin tehtävänä on valvoa kauttakuljetustavaroina kuljetettavia elintarvikkeita ja niiden asiakirjojen oikeellisuutta. Tulli valvoo myös ATP-sopimuksen noudattamisen valvontaa

helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisissä kuljetuksissa.
(Elintarvikelaki 23/2006, 34 §.)

Elintarvikekuljetusten valvonnassa Tullin rooli korostuu ennakoivana, riskiperusteisena ja tehokkaana elintarvikevalvontana. Tullin ennakoivan valvonnan tavoitteena on estää Suomen markkinoille pääsemästä haitallisia tai vaarallisia elintarvikkeita, jotka eivät täytä kansainvälisen ja kansainvälisen elintarvikelainsäädännön asettamia vaatimuksia. (Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015 – 2019.)

3.3 Uusi maakuntahallinto ja sen vaikutukset elintarvikekuljetusten valvontaan

Uusi maakuntahallinto astuu voimaan 1.1.2019. Maakuntahallinnon sisältö ja uudistuksen mahdolliset vaikutukset eivät ole vielä täysin selvillä, vaan uudistuksesta on tehty valtioneuvoston linjauksia. Marraskuussa 2015 hallitus teki linjauksen itsehallintoalueiden perustamisesta. Maakuntahallinnossa perustetaan 18 perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaista itsehallintoaluetta, jossa jokaiselle itsehallintoalueelle valitaan vaaleilla ylin päätöksentekoeelin eli valtuusto. (Tarasti, ym. 2016.)

Maakuntahallinnon uudistus vaatii myös lainsäädännöllisiä muutoksia. Maakuntahallinto vaikuttaa mm. aluehallintoviraston, ELY-keskusten ja kunnallisen elintarvikevalvonnan rooliin ja tehtäviin myös elintarvikekuljetusten valvonnassa. Suomessa on tällä hetkellä kuusi aluehallintovirastoa, jotka kuitenkin yhdistetään uuden maakuntahallinnon toteuttamisessa. Uudessa maakuntahallinnossa toimii yksi valtakunnallinen aluehallintovirastojen toimivallan viranomaisen, joka jaetaan alueellisiin yksiköihin. (Tarasti, ym. 2016, 16.)

Maakunnat tulevat vastaamaan mm. sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, pelastustoimesta, alueellisista kehittämistehtävistä sekä alueiden käytön suunnittelusta ja ohjauksesta. Myös ympäristöterveydenhuollon järjestäminen siirretään maakunnille, jolloin ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvonnan

osalta maakuntahallinto tulee vaikuttamaan elintarvikevalvonnan toteuttamiseen (Hallituksen linjaus maakunnille siirrettävistä tehtävistä 2016, 1, 4). Kuntien elintarvikevalvonnan yksiköt siirtyvät maakuntahallintoihin, jolloin myös elintarvikkeiden kuljetusten valvonta siirtyy maakunnille.

Hallituksen marraskuun (7.11.2015) tehdyn linjauksen mukaan pääosa Elinkeino-, -liikenne- ja ympäristökeskusten eli ELY-keskusten tehtävistä siirretään maakunnille ja ELY-keskusten toiminta lakkautetaan. (Hallituksen linjaus maakunnille siirrettävistä tehtävistä 2016, 2.)

4 OIVA-TARKASTUSTIETOJEN JULKISTAMISJÄRJESTELMÄ

EU:n valvonta-asetuksen (882/2004) 7. artiklan mukaan yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisen viranomaisen valvontaan ja saada tietoa valvonnan tehokkuudesta. Valtakunnallinen elintarviketietojen julkistamisjärjestelmä eli Oiva-järjestelmää on luotu valvonta-asetuksen 882/2004 pohjalta. Oiva-järjestelmä toimii verkossa Oivahymy.fi -sivustolla.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira hallinnoi ja säätelee Oiva-järjestelmää, joka on otettu elintarvikevalvonnassa vähittäismyynti- ja tarjoilupaikkoja koskien käyttöön 1.5.2013. Myöhemmin Oivaa laajennettiin koskemaan myös muita säännöllisen valvonnan piirissä olevia kohteita, kuten elintarvikekuljetuksia ja liikkuvia elintarvikehuoneistoja. Vähittäismyyntiä ja tarjoilupaikkoja koskevia Oiva-raportteja on julkistettu 1.5.2013 alkaen sekä muita säännöllisen valvonnan piirissä olevia elintarvikehuoneistoja koskevia Oiva-raporttien julkistaminen on aloitettu 1.1.2016 alkaen. (Elintarviketietojen Oiva-julkistamisjärjestelmä 2016.)

4.1 Oiva-järjestelmän tavoitteita

Oiva-järjestelmällä pyritään kehittämään elintarvikevalvontaa yhä riskiperusteisemmaksi (Elintarviketietojen Oiva-julkistamisjärjestelmä 2016).

Valvonnan tulisi perustua kohteen riskiluokitteluun, joiden perusteella valvonnan tiheys, laajuus ja arviointi muodostuvat. Riskiperusteisella valvonnalla pyritään keskittämään elintarvikevalvonnan resurssit erityisesti elintarvikehuoneistoihin ja elintarvikehuoneistojen toimintoihin, joissa mikrobiologiset, kemialliset ja fysikaaliset riskit elintarviketurvallisuudessa ja kuluttajan harhaanjohtamisessa ovat merkittävät. Riskiperusteisuudella pyritään kehittämään valvontaa yhä vaikuttavammaksi ja tehokkaammaksi. (Elintarviketietojen Oiva-julkistamisjärjestelmä 2016.)

4.2 Oiva-tarkastukset

Elintarvikealan toimijalla on velvollisuus julkistaa elintarvikevalvontaviranomaisen laatima tarkastukseen liittyvä asiakirja (Elintarvikelaki 23/2006). Oiva-järjestelmän tultua voimaan, on julkisena asiakirjana otettu käyttöön Oiva-raportti, joka laaditaan tehdystä Oiva-tarkastuksesta, ja se vastaa aikaisemmin laadittu elintarvikehuoneiston tarkastuskertomusta.

Elintarvikkeiden kuljetuskalustolle tehdään ilmoitettuja elintarvikehuoneita (lyhenne IEH) koskevia arviointiohjeita soveltaen Oiva-tarkastus, jossa arvioidaan mm. kuormakorin kuntoa, rakenteellisia ominaisuuksia, lämpötilojen hallintaa ja seurantaa sekä puhtaanapitoa ja välineiden kuntoa. (Elintarviketietojen Oiva-julkistamisjärjestelmä 2016.) Oiva-tarkastuksessa eri osa-alueita arvioidaan hymynaamoilla (kuva 4). Kuvassa 4 esitetään arviointiasteikon muodostuminen ja arviointikriteerit arvosanoille. Arviointiasteikossa on neljä arvosanaa, joista paras arvosana on ”Oivallinen”.

	Oivallinen: Toiminta on vaatimusten mukaista.
	Hyvä: Toiminnassa on pieniä epäkohtia, jotka eivät heikennä elintarviketurvallisuutta eivätkä johda kuluttajaa harhaan.
	Korjattavaa: Toiminnassa on epäkohtia, jotka heikentävät elintarviketurvallisuutta tai johtavat kuluttajaa harhaan. Epäkohdat on korjattava määräajassa.
	Huono: Toiminnassa on epäkohtia, jotka vaarantavat elintarviketurvallisuutta tai johtavat kuluttajaa vakavasti harhaan tai toimija ei ole noudattanut annettuja määräyksiä. Epäkohdat on korjattava välittömästi.

Kuva 4. Oiva-arviointiasteikko (Oiva-raportti 2016.)

Oiva-tarkastuksesta laaditaan Oiva-raportti, joka on julkinen asiakirja eli Oiva-raportti tulee olla elintarvikehuoneistossa asiakkaiden nähtävillä.

(Elintarviketietojen Oiva-julkistamisjärjestelmä 2016.) Oiva-raportti tulee IEH Oiva-arviointiohjeiden mukaan asettaa elintarvikehuoneiston pääsisäänkäynnin välittömään läheisyyteen tai oleelliseen helposti paikkaan kuluttajan nähtävillä. Lisäksi internetin välityksellä tuotteita myyvien tai markkinoivien elintarvikehuoneistojen tulee julkaista Oiva-raportti yrityksen etusivullaan. (Oiva-arviointiohjeet ilmoitetuille ja hyväksytyille elintarvikehuoneistoille 2017.)

Elintarvikekuljetusten Oiva-tarkastuksista laadittuja raportteja ei tarvitse kuitenkaan Eviran mukaan asettaa kuljetusvälineeseen näkyville. Jos kuljetustoimijalla on käytössä elintarvikekuljetustoimintaa koskevat verkkosivut, tulee Eviran mukaan Oiva-raportti laitettava verkkosivujen etusivulle näkyviin tai luoda linkki Oivahymy-sivustolle raportin tarkasteluun. Niiden yritysten, joilla verkkosivuja ei ole, Oiva-raportit löytyvät Oivahymy-sivustolta muiden elintarvikehuoneistojen Oiva-raporttien tavoin. (Korpea, 2017.)

4.3 Oiva-arviointiohjeet

Oiva-arviointiohjeet ovat luotu kuntien ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvojille viranomaiskäyttöön valvonnan tueksi. Ohjeiden tarkoituksena on mm. tukea valvojen työtä elintarvikehuoneistojen Oiva-arvosanojen määrittelyssä. Oiva-ohjeet ovat julkisia ja myös elintarviketoimijoiden vapaasti käytettävissä. (Evira 2016d.)

Oiva-järjestelmässä käytetään kahta valvontalomaketta, jotka ovat kohdennettu erilaisille valvontakohteille. Lomakkeita kutsutaan ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen (IEH01) ja hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen (HEH01) valvontalomakkeiksi. Molemmilla valvontalomakkeilla kohteissa tarkastettavat asiat ovat jaettu asiakokonaisuuksiin, joista jokainen kokonaisuus muodostuu useasta yksittäisestä tarkastettavasta asiasta eli rivistä. Opinnäytetyössä riveistä puhuttaessa käytetään termiä Oiva-kohta. Valvontalomakkeilla käytetään yhtenäistä taulukoiden numerointia, jolloin sekä IEH01 että HEH01-lomakkeessa tarkastettava asia on esitetty samalla numerolla.

Valvontalomakkeita käytetään lähteinä elintarvikevalvonnan tiedon keräämisessä. Lomakkeilla on myös Oiva-kohtia, jotka eivät vaikuta Oiva-raportin arvosanaan, mutta niiden avulla kerätään valvontatietoa. Esimerkiksi kuljetusten valvonnassa Oiva-raportilla ei esitetä kohtaa 15.6 ”Kansainvälisten kuljetusten vaatimustenmukaisuus”, mutta se kuitenkin tarkastetaan niissä kohteissa, joissa kyseistä elintarvikkeiden kansainvälistä kuljetustoimintaa harjoitetaan. Oiva-ohjeissa ei ole erikseen määriteltä. mitkä kohdat koskevat mitään elintarvikehuoneistoa, esimerkiksi kuljetusten valvontaan ei ole eritelty tarkastettavia Oiva-kohtia tarkastajan työtä helpottavaksi.

4.3.1 Ilmoitetut elintarvikehuoneistot

Ilmoitettujen elintarvikehuoneiston valvontalomake (IEH01) koskee nimensä mukaisesti valvontakohteita, jotka ovat kunnan valvomia ilmoitettuja

elintarvikehuoneistoja. Valvontalomaketta käytetään tarkastettaessa elintarvikkeiden teollista valmistusta, vähittäismyyntiä ja vähittäismyynnin yhteydessä tapahtuvaa elintarvikkeiden valmistusta, elintarvikkeiden tarjoilua, elintarvikkeiden kuljetustoimintaa ja varastointia, elintarvikkeiden vientiä ja tuontia sekä vähäriskistä elintarviketoimintaa. (Elintarviketietojen Oiva-julkistamisjärjestelmä 2016.)

Elintarvikekuljetusten valvonnassa sovelletaan IEH01-lomaketta.

Lomakkeesta tulee määritellä tarkastusta suunniteltaessa ne Oiva-kohdat, jotka tarkastaja kokee koskevan elintarvikekuljetusten valvontakohtetta. Oiva-kohtien valitsemiselle ei ole olemassa yhtä selkeää ohjenuoraa, jonka avulla ratkaisut voidaan tehdä, vaan tarkastajan tulee arvioida tapauskohtaisesti kohtien valitseminen erilaisten valvontakohteiden toiminnan laajuuden ja luonteen mukaan. Elintarvikekuljetusten Oiva-tarkastuksilla voidaan tarkastaa hieman kuljetustoiminnan luonteesta riippuen mm. seuraavia Oiva-kohtia:

- omavalvontasuunnitelma
- tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito
- tilojen, pintojen ja välineiden puhtaus
- henkilökunnan toiminta ja koulutus
- elintarvikkeiden toimitukset
- jäljitettävyyden ja takaisinvedot

4.3.2 Hyväksytyt elintarvikehuoneistot

Kuntien valvomien hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen valvonnassa käytetään hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen valvontalomaketta (HEH01). Lomaketta käytetään myös Eviran valvonnan alaisien teurastamoiden ja niiden yhteydessä toimivien laitosten valvonnassa, Eviran valvomien riistankäsittelylaitosten sekä Lapin aluehallintoviraston valvonnan alaisuuteen kuuluvien poroteurastamoiden ja niiden yhteydessä toimivien laitosten valvonnassa. (Elintarviketietojen Oiva-julkistamisjärjestelmä 2016.)

Valvontalomaketta käytetään tarkastettaessa maitoalan, liha-alan, kana-alan ja muna-alan laitoksia sekä varastolaitoksia. Hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen valvontalomakkeen käytössä voidaan hyödyntää Eviran ohjetta 16044 eli Elintarvikehuoneiston riskiperusteisen valvonnan ohjetta. (Elintarviketietojen Oiva-julkistamisjärjestelmä 2016.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA MENETELMÄT

Opinnäytetyössä käytettiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää tutkimusaineiston kokoamisessa. Tutkimus toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella. Sähköinen kysely valittiin tiedonkeruuvälineeksi, koska opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa elintarvikekuljetusten valvonnan nykytilasta ja valvonnan kehittämistarpeista. Sähköinen kyselylomake pystyttiin myös suuntaamaan toivotulle kohderyhmälle.

Kvantitatiivinen eli määrällinen menetelmä valittiin tutkimukseen, koska työssä haluttiin selvittää määrällisesti, mitkä asiat tai kokonaisuudet kuljetusten valvontaa tekevät tarkastajat kokevat haasteelliseksi. Kyselylomakkeella pyrittiin saamaan tutkimus- ja havaintoaineistoa, jota voitaisiin analysoida mm. Excel-ohjelmalla. Tutkimuksen tuloksia voidaan pitää luotettavina, jos tutkimusaineisto on riittävän suuri ja edustava. (Vilpas, 1.)

5.1 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuksessa laadittiin Webropol-ohjelmalla (versio 3.0) sähköinen kyselylomake. Kyselyllä kartoitettiin valvontayksiköiden elintarvikevalvonnassa työskentelevien viranhaltijoiden taustatiedot, kuljetusyritysten valvontaan ja tarkastuksiin liittyviä asiakokonaisuuksia sekä Oiva-ohjeiden tulkitsemisen ja soveltamisen liittyviä osa-alueita. Lisäksi selvitettiin tarkastajien näkemyksiä Oiva-ohjeiden ja Oiva-arviointiohjeiden selkeydestä ja soveltamisesta kuljetusten valvontaan ja tarkastuksiin. Erityisesti haluttiin selvittää, esiintyykö

Eviran ohjeissa haasteita ja onko valvonta yhdenmukaista. Kyselylomakkeen kysymyksien muodostamisessa käytettiin hyödyksi Eviran laatimia Oiva-ohjeita, valvonnan yhdenmukaisuuden tavoitteita sekä elintarvikkeiden kuljetuksiin liittyvää ohjeistusta ja lainsäädäntöä.

Kyselylomakkeet lähetettiin kaikille Suomen valvontayksiköiden terveysvalvonnan johtajille, joita on tällä hetkellä Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun tiedon mukaan 62 kappaletta (Keinänen & Huikari). Kysely lähetettiin saatekirjeineen (liite 1) joko terveysvalvonnan johtajille tai valvontayksikön yhteiseen yleiseen sähköpostiosoitteeseen. Sähköpostiosoitteet kyselyn jakelua varten saatiin sosiaali- ja terveysministeriöltä sähköpostitse. Kyselyyn pyrittiin saamaan vastauksia kaikilta elintarvikkeiden kuljetuksien valvontaa tekeviltä tarkastajilta kaikista ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköistä. Yhdestä valvontayksiköstä pystyi siis vastaamaan useampi elintarvikkeiden kuljetuksien valvontaa tekevä tarkastaja. Kaikille valvontayksiköille lähetettiin samanlainen kyselylomake.

Kyselylomakkeen kysymyksien muodostamisessa käytettiin hyödyksi Eviran laatimia Oiva-ohjeita, valvonnan yhdenmukaisuuden tavoitteita sekä elintarvikkeiden kuljetuksiin liittyvää ohjeistusta ja lainsäädäntöä. Kysely toteutettiin joulukuun 2016 ja tammikuun 2016 aikana ja vastausaikaa siihen oli järjestetty 15.12.2016 - 16.1.2017 välisenä aikana. Vastausaikaa kuitenkin jatkettiin tammikuun puolivälissä 30.1.2017 asti paremman vastausprosentin saamiseksi. Opinnäytetyön liitteissä 1 ja 2 on esitetty tutkimuksessa käytetyt saatekirjeet ja kyselylomake.

5.2 Tutkimusaineisto ja kyselyn sisältö

Tutkimuksessa koottu aineisto muodostui Webropol-ohjelmalla laaditusta kyselylomakkeesta, joka oli lähetetty sähköisessä muodossa Suomen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköille. Opinnäytetyöhön valittiin mukaan kaikki valvontayksiköt lukuun ottamatta Ahvenanmaata, jotta tutkimusaineistoista saataisiin mahdollisimman kattava. Valitsemalla kaikki valvontayksiköt mukaan on tutkimuksessa huomioitu sekä pienempiä että

suurempia valvontayksiköitä eri aluehallintovirastoalueilta, jolloin myös tutkimusaineisto saataisiin maantieteellisesti mahdollisimman edustava.

Kyselylomake oli 5-sivuinen ja muodostui neljästä osa-alueesta, joissa oli yhteensä 16 kysymystä. Ensimmäisessä osassa käsiteltiin kuljetusten valvontaa yleisesti, toisessa osassa kuljetusten valvonnan ja tarkastusten suunnittelua, kolmannessa osassa Oiva-arviointiohjeiden soveltamista kuljetusten tarkastuksiin sekä neljännessä maakuntahallinnon vaikutuksia kuljetusten valvontaan ja valvonnan toteuttamiseen. Lisäksi kyselyssä kartoitettiin vastaajien taustatietoja. Kysymyksistä oli 12 strukturoitua ja 4 puolistrukturoitua kysymyksiä.

5.3 Kyselyn tulosten analysointi

Kyselyn tulokset analysoitiin käyttämällä Microsoftin Excel-ohjelmaa sekä Webropol-ohjelman raportointivälinettä. Webropol-ohjelmalla pystytään vertailemaan kyselyyn saatuja tuloksia toisiinsa asettamalla erilaisia muuttujia raportointivälineeseen. Tulokset käsiteltiin kuitenkin lopuksi vielä Excel-taulukoissa, joista luotiin tyyliltään yhdenmukaiset kuvaajat kuvaamaan tuloksia. Kyselyn tulokset käsiteltiin nimettöminä siten, että niistä ei voida päätellä, mistä valvontayksiköstä on kyse. (Liite 3.) Tutkimuksen tekijän omien kokemusten perusteella opinnäytetyössä eräiksi oletettavasti saataviksi tuloksiksi asetettiin Oiva-arviointiohjeissa esiintyvät haasteet.

6 ELINTARVIKEKULJETUSTEN VALVONNAN KYSELYN TULOKSET

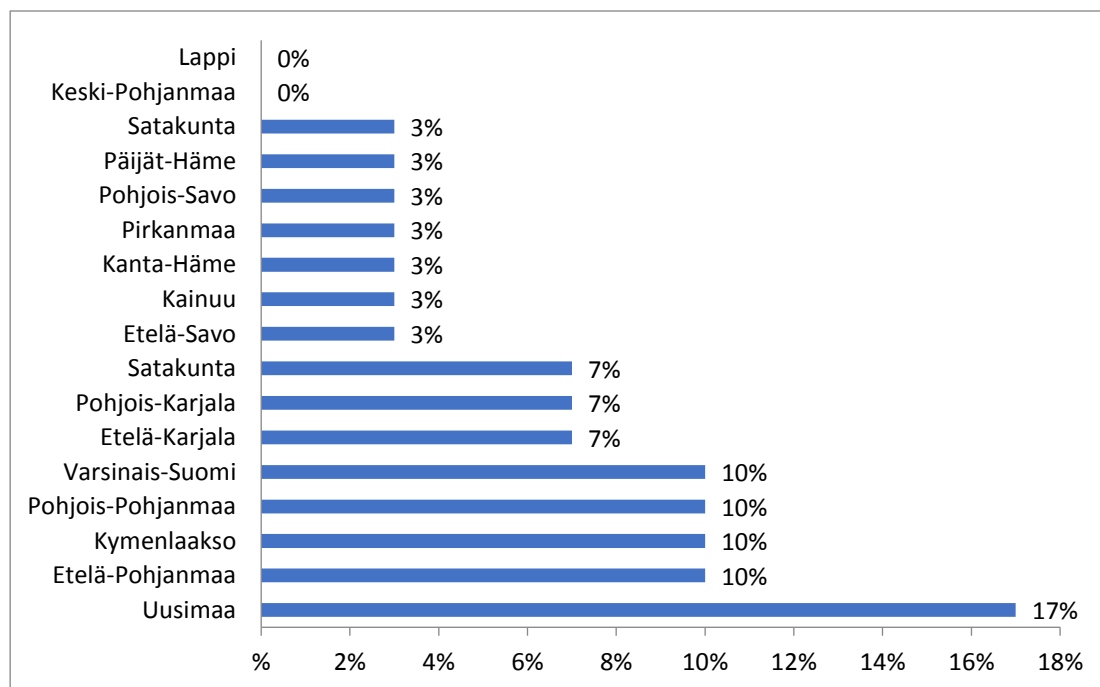
Kuljetusten valvonnan kysely suunnattiin kaikille elintarvikekuljetusten valvontaa tekeville ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvojille (jäljempänä tarkastajat tai vastaajat). Vaikka yhdestä valvontayksiköstä pystyi vastaamaan useampi kuin yksi tarkastaja, laskettiin vastausprosentin saamiseksi kuitenkin yksi tarkastaja lähetettyä yhtä kyselyä kohden. Vastauksia kyselyyn saatiin 30

kappaletta eli vastausprosentiksi muodostui 48,4 %. Vastausprosentti on hyvä.

Keskeisimmiksi tuloksiksi nousivat tarkastajien kokemukset Eviran ohjeiden käytettävyyteen, sovellettavuuteen ja riittävyyteen liittyvissä haasteissa sekä valvontayksikön tarjoamaan perehdytykseen ja Eviran tukeen kohdistuvat kehittämistarpeet.

1.1 Elintarvikevalvojen taustatiedot

Kyselyyn saatiin vastauksia lähes kaikista maakunnista lukuun ottamatta Lappia ja Keski-Pohjanmaata. Vastauksia saatiin eniten Uudenmaalta (17 %, n=5). Iso osa vastauksista saatiin myös Etelä-Pohjanmaan, Kymenlaakson, Pohjois-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen alueilta, joissa kaikissa vastausprosentti oli 10 %. Kaikkien vastausten prosentuaalinen jakautuminen ovat esitetty alla olevassa kuvassa (kuva 5).

Kuva 5. Kyselyyn vastanneiden tarkastajien prosentuaalinen jakautuminen maakunnissa (n=30)

Elintarvikevalvonnassa työkokemusta yli 15 vuotta oli enemmistöllä vastaajista eli 43, 3 % (n=13). Alle viisi vuotta elintarvikevalvonnassa työskennelleitä oli

vain 6,7 %. Toiseksi suurimmaksi vastausjoukoksi ilmenivät 6 – 10 vuotta elintarvikevalvonnassa työskennelleet tarkastajat, joita oli yhteensä 11 kappaletta (36,7 %). Tarkastajien työkokemus elintarvikevalvonnassa vuosina on esitetty alla olevassa taulukossa (taulukko 1). Lisäksi tarkastajista merkittävä enemmistö oli koulutukseltaan insinöörejä (AMK), 63,3 %. (Liite 3.)

TAULUKKO 1. Tarkastajien työkokemus elintarvikevalvonnassa

Työkokemus vuosina	Vastausten määrä	Prosentuaalinen osuus
< 5	2	6,7 %
6 – 10	11	36,7 %
11 – 15	4	13,3 %
> 15	13	43,3 %

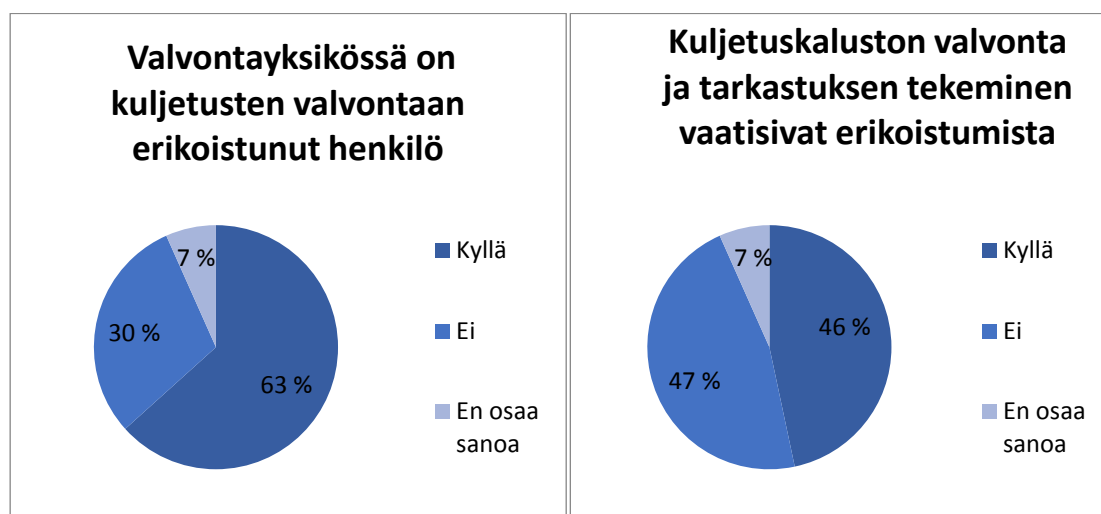
6.1 Elintarvikekuljetusten valvonta ja tarkastukset

Ensimmäinen elintarvikkeiden kuljetuksia koskevista Oiva-tarkastuksista on tehty 50 % vastanneista valvontayksiköistä (n=15) jo heti vuonna 2015. Vuonna 2016 on tehty ensimmäinen kuljetusten Oiva-tarkastus noin 40 % valvontayksikössä (n=12), vuonna 2017 yhdessä valvontayksikössä (3 %) sekä 7 % vastanneista valvontayksiköistä (n=2) ei ole vielä tehty yhtään kuljetusten Oiva-tarkastusta. Vastausvaihtoehdoissa ei ollut esitetty vaihtoehtoa ”2017”, joten se muutettiin kaavioon kyselyn vastausvaihtoehtojen ulkopuolelta.

Elintarvikekuljetustoimijoita ohjeistetaan vastaajien mukaan eniten suullisesti tarkastuksilla tai yhteydenotoilla (97 % vastaajista, n=29) sekä kirjallisesti mm. tarkastuskertomuksissa tai sähköpostitse (87 % vastaajista, n=26). Noin kolmasosa vastaajista (37 %, n=11) tarjoaa omavalvonnan pohjan kuljetusyrittäjille omavalvonnan toteuttamisen avuksi sekä noin kymmenesosa vastaajista (10 %, n=3) jakaa oppaita ja ohjeita toimijoille.

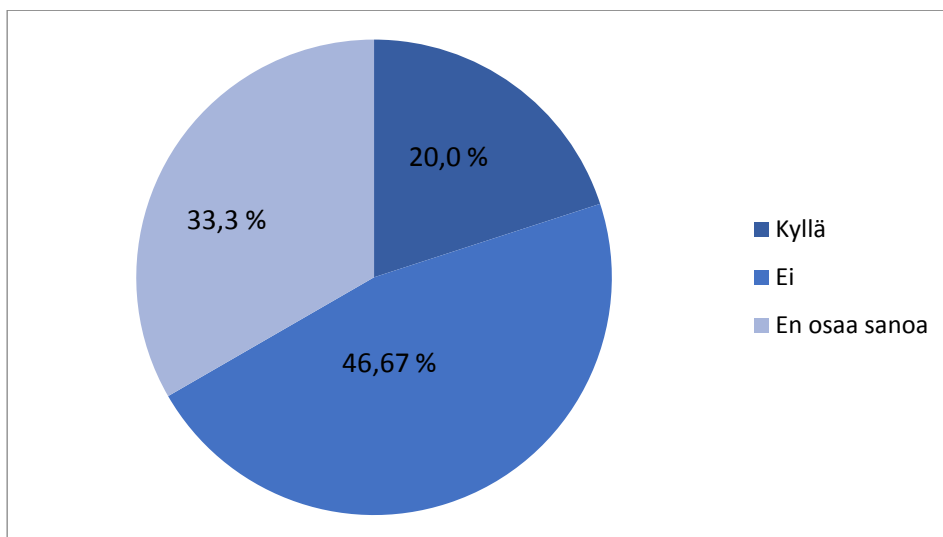
6.2 Kuljetusvalvonnan toteuttaminen

Lähes puolet vastaajista (46,6 %, n=14) kertoi, että valvontayksikössä on kuljetusten valvontaan erikoistunut henkilö. Kuitenkin keskimäärin toinen puolikas vastaajista kertoi, että valvontaan ei ole erikoistunutta henkilöä sekä 6,7 % vastaajista (n=2) ei osannut sanoa, onko valvontayksikössä kuljetusten valvontaan erikoistunutta henkilöä. (Kuva 6.)

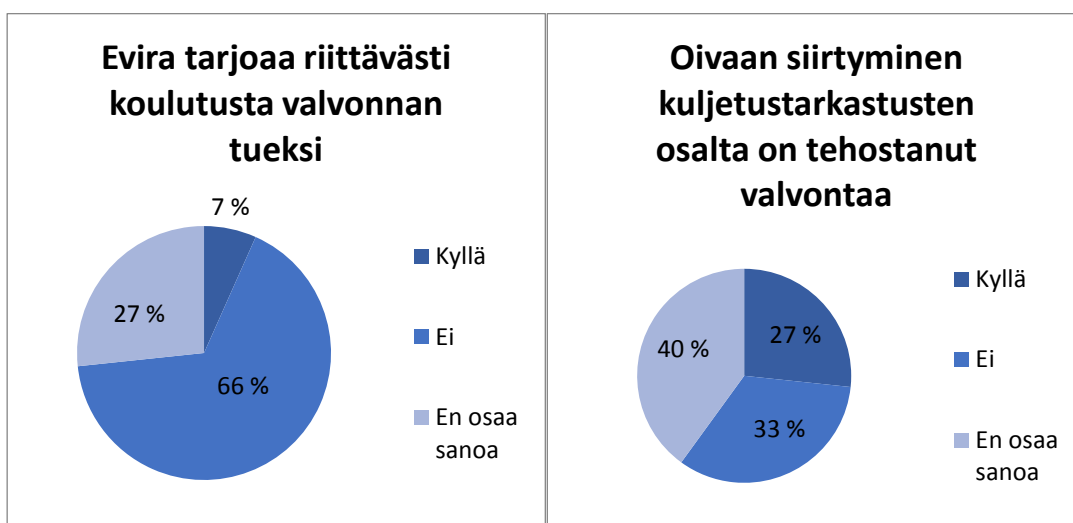
Kuva 6. Kuljetusten valvontaan erikoistuminen valvontayksikössä (n=30)

Vastaajista melkein puolet (46,6 %, n=14) vastasivat, ettei kuljetusten valvontaan ole annettu tarpeeksi perehdytystä valvontayksikössä. Vastaajista 20 % (n=6) totesi, että valvonnan tueksi tarjotaan tarpeeksi perehdytystä, kun taas kolmasosa vastaajista (33,3 %, n=10) ei osannut sanoa, onko perehdytystä tarpeeksi valvonnan toteuttamiseksi. (Kuva 7.)

Kuva 7. Valvontayksikön antama perehdytys kuljetusten valvonnan toteuttamiseksi valvontayksiköissä (n=30)

Evira ei tarjoa vastaajaenemmistön (66,6 %, n=20) mukaan riittävästi koulutusta valvonnan toteuttamisen tukemiseksi. Vain 6,7 % (n=2) vastaajista kokee Eviran tarjoavan tukea riittävästi. Vastaajista 26,7 % (n=8) ei osannut sanoa, tarjoaako Evira riittävästi tukea kuljetusvalvonnan tueksi. Vastaajilta tiedusteltiin myös, onko Oiva-järjestelmään siirtyminen tehostanut kuljetusten valvontaa, erityisesti kuljetustarkastuksia. Vastaajista 26,7 % (n=8) koki, että Oivaan siirtyminen on tehostanut tarkastusten osalta valvontaa. Noin kolmasosan (33,3 %, n=10) mukaan valvonta ei ole tehostunut Oivaan siirtymisen johdosta. Suurin osa vastaajista (40,0 %, n=12) ei osannut sanoa, onko valvonta tehostunut Oivaan siirtymisen myötä. (Kuva 8.)

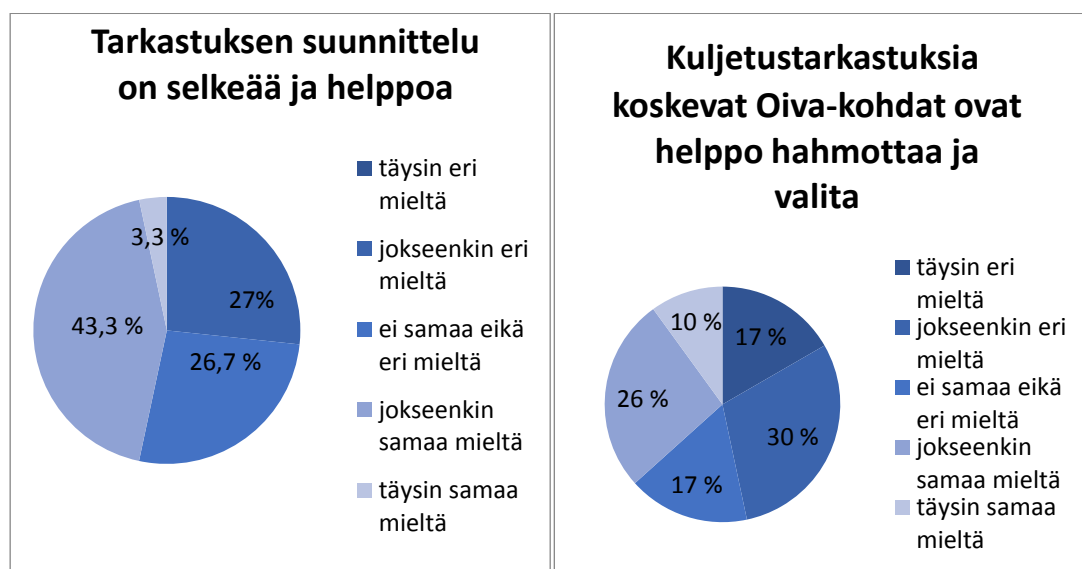

Kuva 8. Eviran rooli kuljetusten valvonnan tukena ja Oiva-järjestelmän kokeminen valvonnan tehokkuudessa

6.3 Tarkastuksille valmistautuminen ja suunnittelu

Elintarvikekuljetuskaluston tarkastamiseen liittyvät dokumentit ja sovellettava lainsäädäntö helposti saatavilla vastaajista melkein kolmasosan (27 %) mukaan. Kuitenkin 36 % tarkastajista vastasi olevansa jokseenkin eri mieltä, että dokumentit ja sovellettava lainsäädäntö olisivat helposti saatavilla. Kuljetuskaluston tarkastukselle on helppo valmistautua vastaajista enemmistön mukaan (53 %).

Vastaajista 26,6 % oli jokseenkin eri mieltä, että tarkastuksen suunnittelu on selkeää ja helppoa, kun taas 43,3 % vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä tarkastusten suunnittelun olevan selkeää ja helppoa. Lähes kolmas osa (26,6 %, n=8) vastasi ”ei samaa eikä eri mieltä”. Yksi vastaaja (3,3 %) totesi olevansa täysin samaa mieltä, että elintarvikekuljetusten tarkastusten suunnittelu on selkeää ja helppoa. (Kuva 9.) Kuvassa 9 oikealla puolella on esitetty kuljetustarkastuksia koskevien Oiva-kohtien hahmottamista koskeva väittäjä, johon 47 % vastaajista vastasi kokevansa elintarvikekuljetustarkastuksia koskevien Oiva-kohtien hahmottamisen ja valitsemisen vaikeaksi. Vain 10 % vastaajista oli täysin samaa mieltä, että Oiva-kohtien hahmottaminen ja valitseminen on helppoa.

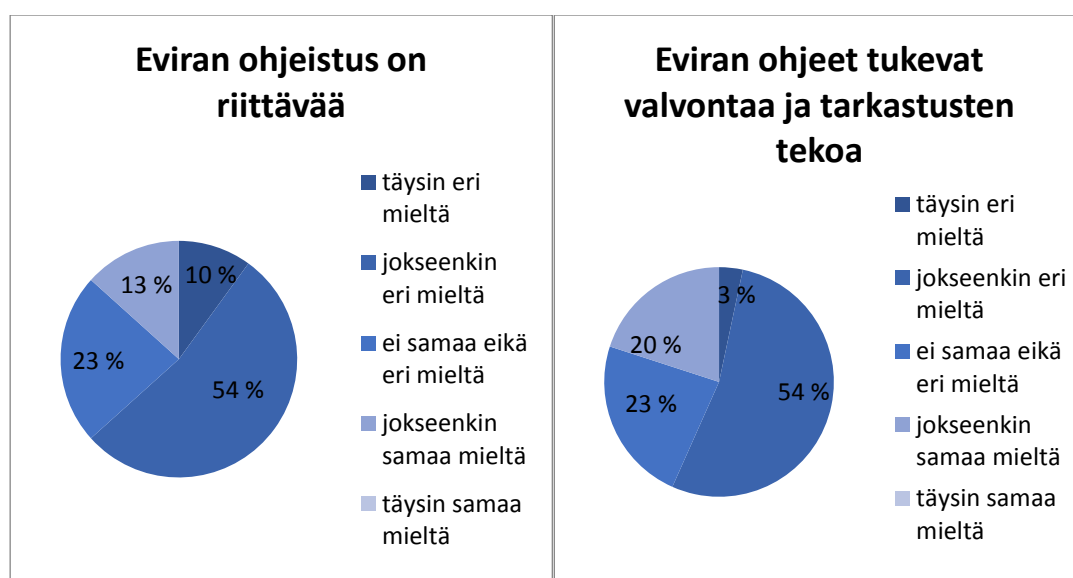

Kuva 9. Vastausten jakautuminen (%) väittämissä ”Tarkastuksen suunnittelu on selkeää ja helppoa” (n=30) sekä ”Kuljetustarkastuksia koskevat Oiva-kohdat ovat helppo hahmottaa ja valita” (n=30)

Vastaajista melkein kolmasosa (30 %, n=9) oli täysin eri mieltä, että tarkastuksen toteuttaminen olisi selkeää ja yksinkertaista. Kuitenkin noin 40 % vastaajista totesi olevansa jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä tarkastusten toteuttamisen yksinkertaisuutta ja selkeyttä koskevassa väittämässä. Kuljetuskaluston tarkastuksen sisältö on riskiperusteista ja yhdenmukaista selkeän enemmistön mukaan, johon 60 % vastaajista vastasi olevansa täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä.

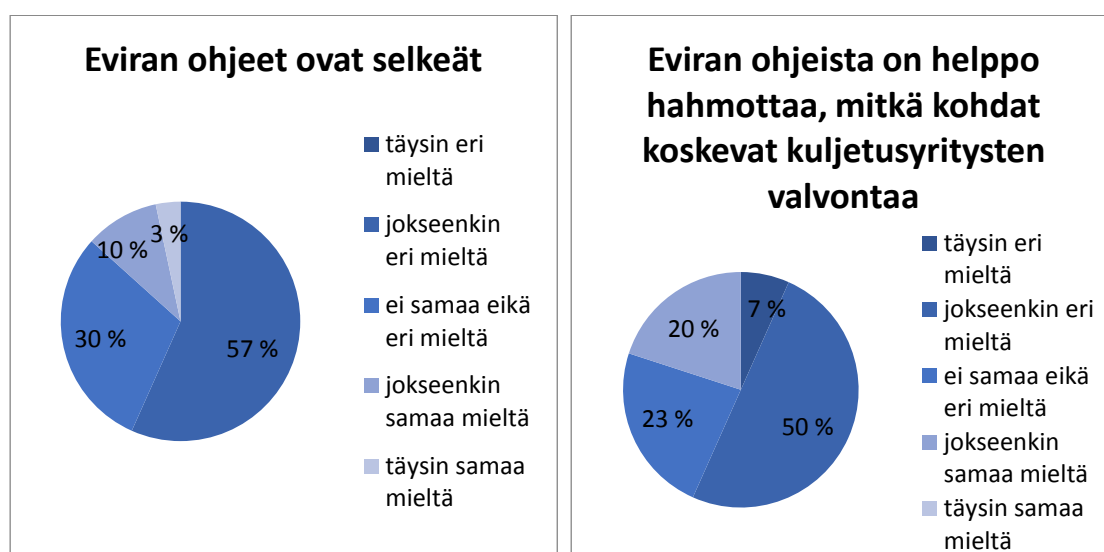
6.4 Oiva-arviointiohjeiden soveltaminen ja käytettävyys

Vastaajista 13 % (n=4) oli jokseenkin samaa mieltä, että Eviran ohjeistus on elintarvikekuljetuksia koskien riittävää. Vastaajista yli puolet (54 %, n=16) vastasi olevansa jokseenkin eri mieltä, ja 10 % (n=3) olevansa täysin eri mieltä, että Eviran antama ohjeistus olisi riittävää. Kuitenkaan yksikään vastaaja ei vastannut väittämään olevansa täysin samaa mieltä. (Kuva 10.) Lisäksi kyselyssä selvitettiin, tukevatko Eviran ohjeet valvontaa ja tarkastusten tekoa, jonka vastausten jakautuminen on esitetty kuvan 10 oikeassa laidassa. Vastaajista lähes 60 % oli täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä, että ohjeet tukisivat valvontaa. Vajaa neljäsosa vastaajista (20 %, n=6) vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä.

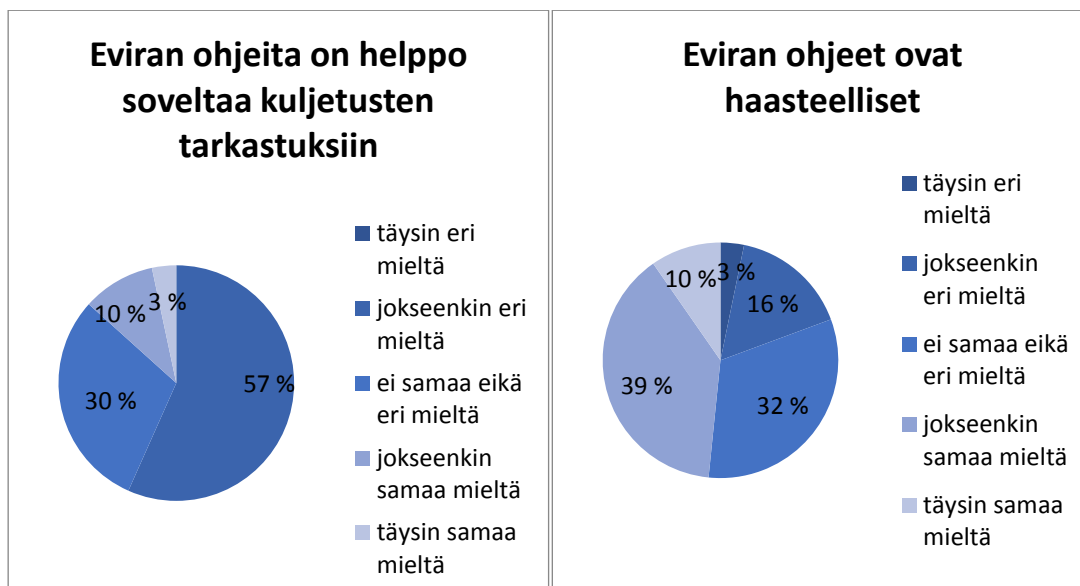
Kuva 10. Eviran antamaan ohjeistukseen ja niiden käytettävyyteen liittyviin väittämiin annettujen vastausten jakautuminen (%)

Yli puolet (57 %, n=17) vastaajista olivat jokseenkin eri mieltä, että Eviran ohjeet ovat selkeät. Vastauksista 30 % (n=9) sijoittui luokkaan ”ei samaa eikä eri mieltä”. Kuitenkin loput vastaajat (13 %) olivat jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä. Eviran ohjeista ei koettu helpoksi hahmottaa kuljetusvalvontaa koskevia Oiva-kohtia, johon selkeä enemmistö vastasi olevansa jokseenkin eri (57 %, n=17) tai täysin eri mieltä (3 %, n=1). Vastaajista yksikään ei ollut täysin samaa mieltä, ja vain 20 % totesi olevansa jokseenkin samaa mieltä väittämään. (Kuva 11.)

Kuva 11. Vastausten jakautuminen (%) väittämiin ”Eviran ohjeet ovat selkeät” (n=30) ja ”Eviran ohjeista on helppo hahmottaa, mitkä kohdat koskevat kuljetusyritysten valvontaa” (n=30)

Vastaajista 60 % eivät kokeneet, että ohjeita olisi helppo soveltaa kuljetusten tarkastuksiin (täysin eri mieltä 3 %, n=1 ja jokseenkin eri mieltä 57 %, n=17), kun päinvastoin vähemmistö, yhteensä 13 % vastaajista, vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä. Lisäksi vastaajilta tiedusteltiin, ovatko Eviran ohjeet heidän mielestään haasteellisia. Väite toimi vastaväitteenä aiemmalle väitteelle ”Eviran ohjeet ovat selkeät” ja sen vastausjakaumat ovat esitetty kuvan 12 oikealla puolella. Lähes puolet vastauksista (39 % ja 10 %) sijoittuivat luokkiin ”jokseenkin samaa mieltä” ja ”täysin samaa mieltä”. (Kuva 12.)

Kuva 12. Vastausten jakautuminen (%) väittämiin ”Eviran ohjeita on helppo soveltaa kuljetusten tarkastuksiin” (n=30) ja ”Eviran ohjeet ovat haasteelliset” (n=30)

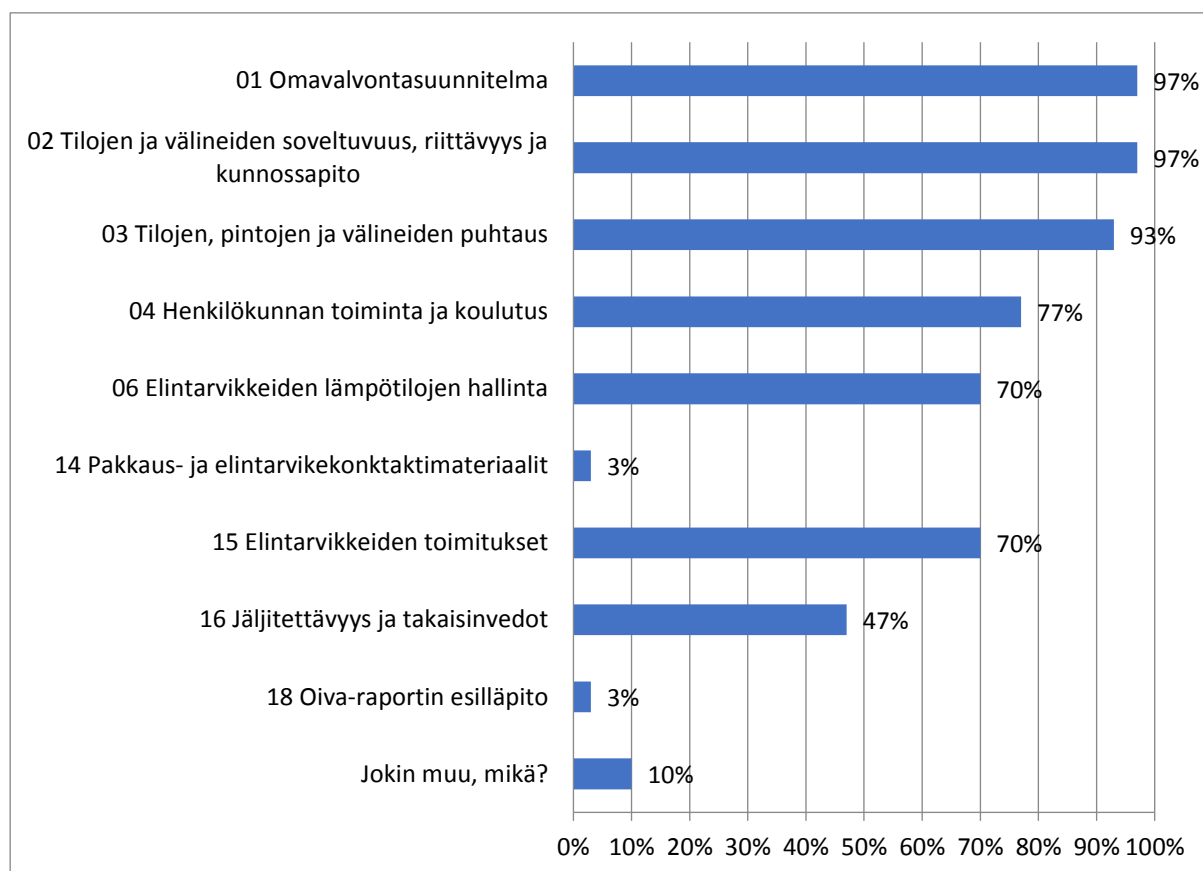
Lisäksi vastaajilta kysyttiin, onko Eviran ohjeissa selkeästi määritelty Oiva-raportin esilläpidon vaatimukset kuljetuskalustossa. Vastaajista jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä olivat yli 60 % vastaajista (33,33 %, n=10 ja 30 %, n=9). Jokseenkin samaa mieltä vastasi olevansa kolme tarkastajaa eli 10 % vastaajista. (Liite 3.)

6.5 Oiva-tarkastuksella tarkastetut kohdat

Kuljetusten Oiva-tarkastuksella tarkastettuja yleisimpiä Oiva-kohtia tiedusteltiin vastaajilta monivalintakysymyksellä. Vastausvaihtoehdoista pystyi valitsemaan useamman kuin yhden vaihtoehdon. Enemmistö vastaajista tarkastaa tarkastuksilla seuraavat kohdat, jotka ovat esitetty kuvassa 13:

- 01 Omavalvontasuunnitelma (97 %)
- 02 Tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito (97 %)
- 03 Tilojen, pintojen ja välineiden puhtaus (93 %)
- 04 Henkilökunnan toiminta ja koulutus (77 %)
- 06 Elintarvikkeiden lämpötilojen hallinta (70 %)
- 15 Elintarvikkeiden toimitukset (70 %)

Jos Oiva-tarkastuksilla oli tarkastettu jotain muita Oiva-kohtia, pystyi vastaaja valitsemaan kohdan ”Jokin muu, mikä?”, johon vastasi 10 % vastaajista.

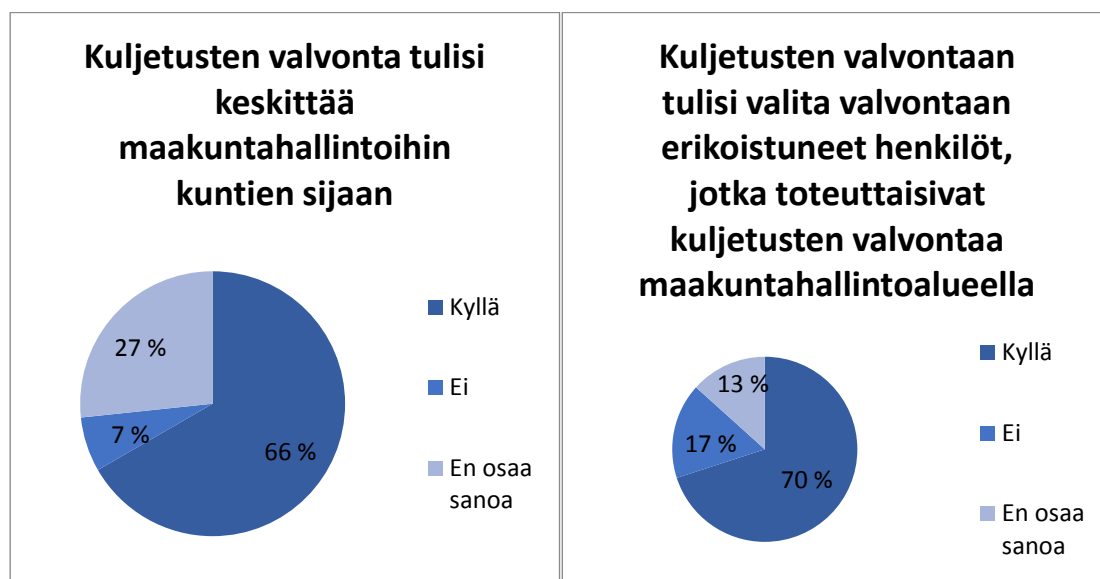
Kuva 13. Elintarvikekuljetusten Oiva-tarkastuksilla tarkastetuimmat kohdat (n=168)

Niitä vastaajia, jotka valitsivat kohdan ”Jokin muu, mikä?”, pyydettiin vastaamaan myös avoimeen kysymykseen, johon tuli kirjoittaa muut edellisen kysymyksen luettelon ulkopuoliset tarkastetut Oiva-kohdat. Vastauksia kohtaan saatiin yhteensä 7:

- Allergioita ja intoleransseja aiheuttavat aineet
- Ei ole vielä tarkastettu
- Pakkaaminen, Erilläänpito ja ristikontaminaatio
- Elintarvikkeiden toimitukset (kohta sisältää lämpötilanhallinnankuljetuksissa)
- Varastotilat
- Kuljetusten lämpötilanhallinta on tarkastettu rivillä 15. Lämpötilojen hallinta kuljetuksissa
- Tuhoeläimet, jätehuolto.

6.6 Uusi maakuntahallinto

Kuvan 14 vasemmalla puolella kuvataan kuljetusten valvonnan keskittämistä maakuntahallintoon, jossa 66 % vastaajista vastasi väittämään ”Kyllä”. Vain 7 % vastaajista vastasi, että kuljetusten valvontaa ei tulisi keskittää maakuntahallintoihin kuntien sijaan. Maakuntahallintoalueen kuljetusten valvontaan erikoistuneiden henkilöiden valintaan jakautuvat vastaukset ovat esitetty kuvan 14 oikealla puolella. Maakuntahallintoalueen kuljetusten valvontaan erikoistuneiden henkilöiden valintaan myönteisesti vastasi runsas enemmistö vastaajista (70 %).

Kuva 14. Maakuntahallinto ja kuljetusten valvonta (n=30)

7 TULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyn tulosten perusteella suurimmat haasteet ilmenivät Eviran ohjeiden, erityisesti Oiva-arviointiohjeiden sovellettavuudessa sekä Eviran järjestämässä tuessa ja koulutuksessa. Lisäksi haasteita havaittiin valvontayksikön perehdyttämisen järjestämisessä.

7.1 Taustatiedot

Vastauksia saatiin hyvin tasaisesti eri puolelta Suomea. Ainoat maakunnat, joista vastausta ei kyselyyn saatu, olivat Lappi ja Keski-Pohjanmaa. Syytä Lapin ja Keski-Pohjanmaan maakuntien vastaamattomuuteen ei ole tiedetty. Maakuntien alueella toimivien ympäristöterveydenhuollon valvontayksikköjen vastaamatta jättämiseen ovat voineet vaikuttaa esimerkiksi kuljetustoimijoiden keskittyminen muualle Suomeen tai elintarvikevalvonnan henkilöstöresurssien määrä, eikä kyselyyn ole esimerkiksi ollut aikaa tai resursseja vastata.

Lapin ammattikorkeakoulun Teollisuuden ja luonnonvarojen osaamisalan projektipäällikkö Mujeen mukaan Lapin alueella kuitenkin toimii elintarvikekuljetustoimijoita, joten maakunnan alueella todennäköisesti toteutetaan oletettavasti myös elintarvikekuljetusten valvontaa (Muje, 2016). Keski-Pohjanmaan alueella toimii yksi yhteinen valvontayksikkö ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella, joten vastausta ei ole välttämättä haluttu antaa kyselyn vastausten anonymiteetin takia

7.2 Valvonnan toteuttaminen

Elintarvikkeiden kuljetusten valvontaa koskevia Oiva-tarkastuksia on aloitettu tekemään vuoden 2015 alusta alkaen. Puolista vastanneista valvontayksiköistä ensimmäinen elintarvikekuljetuksia koskeva Oiva-tarkastus on tehty vuonna 2015 ja noin 40 % valvontayksiköistä tarkastus on tehty vuonna 2016. Koska 90 % vastanneista valvontayksiköistä ensimmäinen kuljetuksia koskeva Oiva-tarkastus on jo tehty, pystyivät vastaajat vastaamaan tarkastuskokemusten perusteella tutkimuksen kyselyyn. Näin ollen kyselyyn saatuja vastauksia voidaan hyödyntää paremmin kuljetusten valvonnan kehittämiseen jatkossa.

Tutkimuksessa selvitettiin elintarvikekuljetusten valvonnan toteuttamista ja tarkastuksille valmistautumista. Tulosten perusteella kolmasosa vastaajista koki olevansa jokseenkin eri mieltä, että kuljetuskaluston tarkastukselle on helppo valmistautua. Tarkastuksille valmistautumisesta haasteellista voivat

tehdä kuljetusyrittäjien kanssa tarkastusajankohdasta sopiminen, sovellettavan lainsäädännön selvittäminen sekä tarkastusdokumenttien saatavuus. Kuitenkin noin puolet tarkastajista koki, että kuljetuskaluston tarkastamiseen liittyvät dokumentit ja sovellettava lainsäädäntö helposti saatavilla.

Oiva-järjestelmän tavoitteena on tehostaa elintarvikevalvontaa. Vastaajilta tiedusteltiin, onko heidän mielestään Oiva-järjestelmään siirtyminen tehostanut kuljetusten valvontaa ja erityisesti kuljetustarkastuksien tekemistä. Vastaajista vajaa kolmasosa koki, että Oivaan siirtyminen on tehostanut tarkastusten osalta valvontaa ja toinen kolmasosa, että valvonta ei ole tehostunut Oivaan siirtymisen johdosta. Oiva-tarkastusten ei koeta tehostaneen valvontaa mahdollisesti siksi, että Oiva-arviointiohjeiden soveltaminen kuljetusten tarkastuksiin voidaan kokea haasteellisena. Osa tarkastajista voi kokea Oiva-tarkastusten suorittamisen enemmän aikaa vievänä ja enemmän työtä vaativana, jos valmistautumiseen, tarkastuksen tekemiseen ja Oiva-raportin laadintaan kuluu enemmän aikaa kuin tuttuihin, vanhoihin menetelmiin. Lisäksi Oiva-tarkastuksia on kyseiselle valvonnan osa-alueelle tehty vasta noin kaksi vuotta, jolloin valvonnan ja tarkastusten tehokkuutta voi olla vaikea arvioida.

Tulosten perusteella tarkastajat ohjeistavat elintarvikekuljetustoimijoita eniten suullisesti tarkastuksilla tai yhteydenotoilla sekä kirjallisesti mm. tarkastuskertomuksissa tai sähköpostitse. Suullisesti tarkastuksilla ohjeistaminen on välitöntä, selkeää ja suoraa, jolloin mahdolliset ongelmat tai epäkohdat on mahdollista selvittää heti tarkastuksella. Myös yhteydenotto esimerkiksi puhelimitse on melko nopea keino ohjeistaa toimijaa mahdollisissa toimijaa askarruttavissa kysymyksissä. Tarkastuskertomuksessa annettu ohjeistus on selkeästi liitoksissa tarkastuksella esiintyneisiin epäkohtiin tai kysymyksiin. Tarkastuskertomukseen tai sähköpostilla kirjoitettu ohjeistus on myös pysyvää, jolloin toimijan on helppo palata asiaan uudelleen mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi.

Omavalvonnan pohjan tarjoaa valvonta-alueensa elintarvikekuljetustoimijoille noin kolmasosa vastanneiden elintarvikevalvojien valvontayksiköistä.

Omavalvonnan pohjan tarjoaminen helpottaa kuljetustoimijaa hahmottamaan, millaisia asioita viranomaisnäkökulmasta halutaan omavalvontasuunnitelmaan sisällyttää sekä millaisia vaatimuksia toiminnalle on asetettu. Yhdenmukaisen omavalvontapohjan jakaminen helpottaa myös tarkastajien omaa työtä, jolloin on helppo löytää relevantti sisältö samankaltaisista elintarviketoimijoiden omavalvontasuunnitelmista.

7.3 Oiva-arviointiohjeiden soveltaminen ja käytettävyys

Oiva-arviointiohjeiden soveltamista ja käytettävyyttä selvitettiin seitsemällä erilaisella väittämällä. Eviran ohjeiden, kuten Oiva-arviointiohjeiden tarkoitus on toimia valvonnan tukena ja helpottaa tarkastusten tekoa. Tulosten perusteella Eviran ohjeistusta ei koettu riittäväksi elintarvikekuljetusten valvonnan osalta. Tarkastajista yli puolet (yht. 64 %) vastasi olevansa jokseenkin eri mieltä tai olevansa täysin eri mieltä, että Eviran antama ohjeistus olisi riittävää. Elintarvikkeiden kuljetuksia koskevaa ohjeistusta koeta olevan tarjolla riittävästi valvonnan tueksi, vaan tarkastajat hyödyntävät kuljetusten valvontatyössään pääasiassa logistiikkaoppaita ja soveltuvaa lainsäädäntöä.

Evira tarjoaa verkkosivuillaan lomakepohjia ajoneuvon tunnistetietoihin, kuljetustoiminnan tarkastuksiin ja ATP-sopimuksen noudattamisen valvontaan liittyen. Lisäksi kuljetusvälineen kausitarkastuksesta on laadittu ohje. Eviran ohjeistuksen, erityisesti Oiva-arviointiohjeiden ei koettu tukevan kuljetusten valvontaa ja tarkastusten tekoa, sillä vastaajista lähes 60 % oli täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä, että ohjeet tukisivat valvontaa. Oiva-arviointiohjeet ovat laadittu yleisohjeeksi kaikkien elintarvikehuoneistojen Oiva-tarkastusten tekemiseen, jolloin ohjeista ei välttämättä saada riittävästi tukea nimenomaisesti kuljetusten tarkastusten tekemiseen. Eviran ohjeiden soveltamisen tulisi olla mahdollisimman yksinkertaista erilaisiin Oiva-tarkastuskohteisiin, myös elintarvikkeiden kuljetusten tarkastamiseen, joka ei kuitenkaan tutkimuksen tulosten perusteella toteudu.

Yli puolet vastaajista ei kokenut Eviran laatimia ohjeita selkeiksi. Eviran ohjeista ei koettu helpoksi hahmottaa kuljetusvalvontaa koskevia Oiva-kohtia, joita tarkastetaan kuljetuskaluston Oiva-tarkastuksella.

Elintarvikekuljetusvalvontaa koskevien Oiva-kohtien hahmottamisen haasteellisuuteen vaikuttavat todennäköisesti Oiva-ohjeiden yleisluonteisuus. Oiva-arviointiohjeissa ei selkeästi määritellä, mitkä kohdat koskevat kuljetustarkastuksien tekemistä, jolloin tarkastajan täytyy määritellä tarkastettavat Oiva-kohdat itse.

Kyselyssä tarkastajilta tiedusteltiin myös, ovatko Eviran ohjeet heidän mielestään haasteellisia. Lähes puolet vastauksista sijoittui luokkiin ”jokseenkin samaa mieltä” ja ”täysin samaa mieltä”. Väitettä käytettiin vastineena väitteelle ”Eviran ohjeet ovat selkeät”, johon myös yli puolet tarkastajista vastasi olevansa jokseenkin eri mieltä, että Eviran ohjeet ovat selkeät. Vastaajien mukaan Eviran ohjeet siis koettiin haasteellisina ja niitä ei arvioitu kovinkaan selkeiksi. Eviran ohjeet ovat laadittu hyvin monille ja hyvin erilaisille tarkastuskohteille, joten niiden sisältö ei näin ollen välttämättä avaudu selkeänä tarkastajille.

Kyselyn tuloksissa hieman ristiriitaisen asetelman asettivat Oiva-arviointiohjeiden soveltamiseen ja kuljetustarkastuksiin erikoitumiseen liittyvien kysymyksen vastaukset. Elintarvikevalvojen vastausten perusteella Eviran ohjeet ovat haasteelliset ja Eviran ja valvontayksikön tarjoama koulutus koettiin pääasiassa riittämättömäksi, mutta kuitenkin noin puolet tarkastajista ei kokenut, että elintarvikekuljetustarkastusten tekeminen vaatisi erikoistumista. Kuljetuskaluston valvontaa koskeva kysymys on voitu kuitenkin myös ymmärtää erilaisilla merkityksillä. Tarkastajat ovat voineet ajatella, että valvonnan toteuttaminen vaatisi täydentävää kouluttautumista, kuten ylemmän AMK-tutkinnon tai muun erillisen tutkinnon suorittamista eikä esimerkiksi vain pienimuotoista lisäkoulutuksen hankkimista.

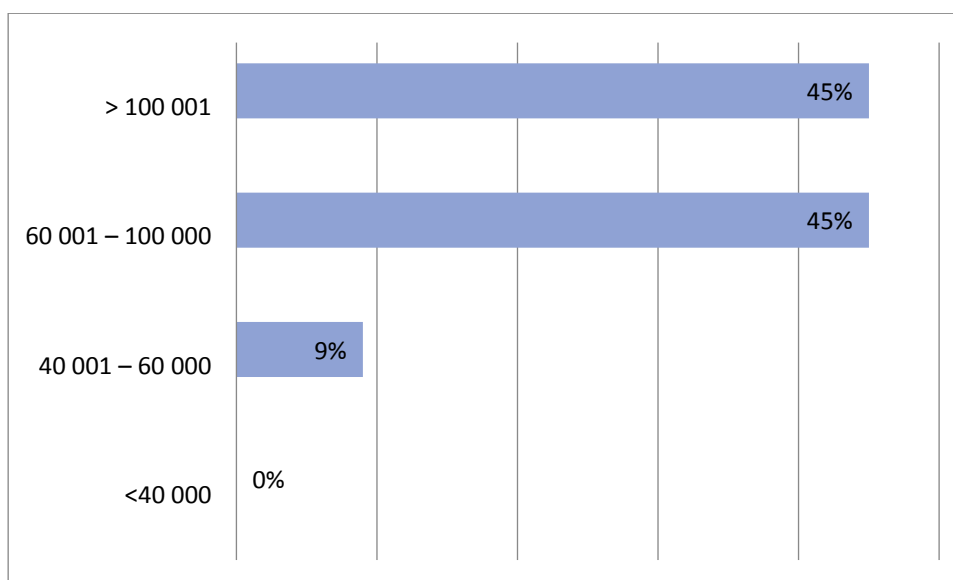
Eviran ohjeissa määritellään myös Oiva-tarkastuksesta laaditun Oiva-raportin esilläpidon vaatimukset elintarvikehuoneistossa. Tarkastajien mukaan Eviran ohjeissa ole vielä selkeästi määritelty Oiva-raportin esilläpidon vaatimuksia elintarvikekuljetuskalustossa, johon Oiva-tarkastus on tehty. Tämä voi

vaikuttaa myös siihen, että Oiva-tarkastuksilla vain pieni osa tarkastajista tarkasti tarkastuksella kohdan ”Oiva-raportin esilläpito”. Kuitenkin kohdan ”Oiva-raportin esilläpito” tarkastamiseen voi vaikuttaa myös se, että kuljetuskalustolle ei ole vielä tehty aiempia Oiva-tarkastuksia eli edellisen tarkastuksen raportin esilläpitoa ei voida todentaa. Lisäksi Eviran ylitarkastajan, Pirjo Korpelan, koulutusmateriaalin mukaan Eviran määräystä Oiva-raportin esilläpidosta ei ole vielä päivitetty, joka selittää tarkastajien kokemuksia (Korpela, 2015, 5). Korpelan mukaan Oiva-raportti tai linkitys Oivahymy.fi -sivustolle tulee esittää yrityksen mahdollisilla verkkosivuilla (Korpela, 2017). Oiva-raportin esilläpitoon liittyviä vaatimuksia todennäköisesti päivitetään Oiva-arviointiohjeisiin lähitulevaisuudessa.

7.4 Eviran ja valvontayksikön tarjoama tuki

Eviran ja valvontayksikön tarjoamalla tuella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joilla tuetaan kuljetustarkastuksia tekevien tarkastajien valvontatyötä. Eviran tarjoama tuki voi muodostua esimerkiksi koulutustilaisuuksista tai kirjallisen materiaalin tarjoamisesta valvontayksikölle. Valvontayksikön tuki perustuu yleensä tarkastajien perehdytykseen, yksikön sisäisiin tai alueellisiin yhteisiin koulutustilaisuuksiin sekä tiedottamiseen ja neuvontaan. Valvontayksikön tarjoamalla perehdyttämällä voidaan vaikuttaa mm. valvonnan laatuun, vaikuttavuuteen ja tehokkuuteen.

Suuri osa tarkastajista vastasi, että Evira ei tarjoa riittävästi koulutusta valvonnan tukemiseksi. Näiden vastaajien valvonta-alueen asukkaiden määrän vaikutusta selvitettiin laatimalla vertailukaavio, jossa suodatettiin vastaajista pois kaikki, jotka eivät olleet vastanneet ”Kyllä” väittämään ”Evira tarjoaa riittävästi koulutusta valvonnan tueksi”. Suodatuksen perusteella vastanneiden tarkastajien valvontayksiköt sijaitsivat pääasiassa valvonta-alueilla, joissa asukkaiden määrä oli 60 000 – 100 000 asukasta (45 %) ja yli 100 000 (45 %) asukasta. (Kuva 15.)

Kuva 15. Tarkastajien valvonta-alueen asukkaiden määrä

Vastaajat olivat selkeästi asukasluvun perusteella suuremmista kunnista (kuva 15), joissa todennäköisesti valvontayksiköiden valvonta-alueelle kuuluu hyvin paljon erilaisia elintarvikekuljetusten valvontakohteita, eikä Eviran siten koeta tarjoavan tarpeeksi tukea valvonnan toteuttamiseksi. Pienemmillä valvontayksiköillä myös elintarvikkeiden kuljetusten valvontakohteiden määrät voivat olla pienempiä ja tarkastukset mahdollisesti hyvin rutinoituneita, jolloin Eviran tukea ei koeta tarvitsen niin merkittävästi verrattuna yksiköihin, joissa uusia valvontakohteita voi ilmaantua hyvinkin tiheästi.

Valvontayksikön tarjoamalla perehdyttämisellä on merkittävä vaikutus työn ja tarkastusten laatuun sekä elintarviketoimijoiden asiakastyytyväisyyteen (Hyvä perehdyttäminen on kaikkien etu 2011). Perehdyttäminen ja työhön opastus ovat tärkeitä valvontayksikön henkilöstön kehittämisessä, joilla voidaan kehittää henkilöstön osaamista ja työn laatua (Mäntynen & Penttinen 2009, 2). Kyselyn tulosten perusteella lähes puolet vastaajista koki valvontayksikön antaman perehdytyksen puutteelliseksi. Tarkastajien mukaan elintarvikekuljetusten valvontaan kohdistuva perehdyttäminen ei ole ollut riittävää, johon mahdollisesti vaikuttavat kuljetusvalvonnan melko pieni osuus kaikista elintarvikevalvonnan valvontakohteista. Elintarvikekuljetusten valvonta on valvonnan osa-alueena hyvin pieni verrattaessa esimerkiksi kahvila- tai ravintolatoimintaan, joiden valvonta työllistää huomattavasti enemmän henkilöstöä.

7.5 Koulutustaustan ja työkokemuksen vaikutus

Koulutuksen vaikutusta vertailtiin suodatuksella eri koulutustaustaisten vastaajien näkemyksistä Eviran ohjeiden soveltamisessa ja kuljetusten valvonnan kokemisessa. Vertailussa huomioitiin yhtenä vastausjoukkona insinöörit (AMK) (n=19) sekä toisena yhdistelmäjoukkona maisterit (n=3) ja eläinlääkärit (n=3). Määrällisesti insinöörien (AMK) vastauksia on huomattavasti enemmän kuin eläinlääkäreiden ja maistereiden, joka tulee huomioida tulosten tarkastelussa.

Vastaajia, jotka ovat koulutukseltaan insinöörejä (AMK), oli yhteensä 19 kappaletta. Heistä 63,2 % (n=12) kokivat, että elintarvikkeiden kuljetusten valvonta vaatisi erikoistumista, ja 47,4 % (n=9), että kuljetusten valvonnan toteuttamiseksi ei ole annettu tarpeeksi perehdytystä valvontayksikössä. Insinööreistä (AMK) myös 68,4 % vastasivat, että Evira ei tarjoa riittävästi koulutusta valvonnan tueksi. Nämä vastaajat kokivat myös, että Eviran ohjeistus ei ole riittävää.

Eläinlääkärit ja maisteritutkinnon suorittaneet asetettiin suodatuksessa toiseksi vastaajajoukoksi. Heistä puolet (50 %) koki, että elintarvikkeiden kuljetusten valvonta vaatisi erikoistumista. Insinöörien (AMK) vastauksiin ei ilmennyt merkittävää eroa, vaan molemmat vastaajajoukot kokivat erikoitumisen tärkeänä. Eläinlääkäreistä ja maistereista 66,7 % (n=4) kokivat myös, että kuljetusten valvonnan toteuttamiseksi on annettu tarpeeksi perehdytystä valvontayksikössä, joka on täysin päinvastaisesti asetunut tulos kuin insinöörien (AMK) vastaukset.

Suurin osa insinööreistä (AMK) koki, että valvontayksikön tarjoamaa perehdytystä ja tukea on liian vähän, kun taas eläinlääkärit ja maisterit kokivat tuen pääasiassa riittäväksi. Vertailun tulokseen voivat vaikuttaa taustakoulutuksen sisällölliset eroavaisuudet. Maisteriohjelmassa on voitu syventyä enemmän kuljetusten valvontaan, jota mahdollisesti vain sivutaan ammattikorkeakouluopinnoissa tai ei käsitellä lainkaan. Näin ollen koulutuksesta saatu osaaminen voi olla laajempaa erilaisesta

koulutusohjelmasta valmistuneilla tarkastajilla, jolloin perehdyttämisen ja valvontayksikön tarjoaman tuen merkitys korostuu.

Lisäksi haluttiin selvittää, onko tarkastajan työkokemuksella vaikutusta Oiva-ohjeiden tulkitsemisessa ja soveltamisessa sekä valvonnan tuen kokemisessa. Vertailukohteiksi valittiin elintarvikevalvonnassa yli 15 vuotta ja alle 10 vuotta työskennelleet tarkastajat. Elintarvikevalvonnasta yli 15 vuoden työkokemus oli vastaajista 43,3 % (n=13). Heistä 84,62 % (n=11) koki, että Evira ei tarjoa riittävästi tukea valvonnan toteuttamiseksi, ja 53,9 % (n=7), että valvontayksikön tarjoama perehdytys ei ole riittävää. Enemmistö yli 15 vuotta elintarvikevalvonnassa työskennellyistä henkilöistä eivät kokeneet Eviran ohjeita ja kuljetustarkastuksia koskevien Oiva-kohtien hahmottamista selkeäksi. Heidän mukaansa Eviran ohjeet ovat haasteelliset ja niitä on vaikea soveltaa kuljetusten tarkastuksiin. (Taulukko 2.)

TAULUKKO 2. Työkokemuksen vaikutus Eviran ohjeiden käytettävyydessä

	Työkokemus > 15 vuotta					Työkokemus < 10				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Arviointiasteikko										
Eviran ohjeet selkeät	0%	92,3% n=12	7,7% n=1	0%	0%	0%	30,8% n=4	38,7% n=5	23% n=3	7,7% n=1
Kuljetustarkastuksia koskevat Oiva-kohdat helppo hahmottaa	7,7% n=1	76,9% n=10	7,7% n=1	7,7% n=1	0%	7,7% n=1	23% n=8	30,8% n=4	38,7% n=5	0%
Oiva-ohjeita helppo soveltaa kuljetusten tarkastuksiin	7,7% n=1	69,2% n=9	23% n=3	0%	0%	7,7% n=1	15,4% n=3	53,8% n=7	23% n=3	0%

Tarkastajia, joilla oli alle 10 vuoden työkokemus elintarvikevalvonnassa, oli yhteensä 13 eli 43,3 %. Heistä 46,2 % koki, että Evira ei tarjoa riittävästi koulutusta valvonnan tueksi ja, 38,7 %, että valvontayksikkö ei antanut tarpeeksi perehdytystä valvonnan toteuttamiseksi. Yli 15 vuotta elintarvikevalvonnassa työskennelleet kokivat Eviran koulutuksen ja

valvontayksikön tarjoaman perehdytyksen selkeästi riittämättömämpänä kuin alle 10 vuotta työskennelleet. Kauemmin työskennelleet ovat todennäköisesti kohdanneet enemmän erilaisia valvontakohteita ja tarkastaneet jo työuransa aikana enemmän kuljetuskalustoa, jolloin Eviran ja valvontayksikön tuki koetaan yhä tärkeämpänä. Elintarvikevalvonnassa vähemmän aikaa työskennelleet eivät välttämättä ole vielä kokeneet työssään merkittävää tarvetta tuelle. Vähemmän aikaa työskennelleet voivat myös usein turvautua kokeneisiin tarkastajiin, ja saada tukea heiltä valvonnan toteuttamisessa. Tulosten perustella työvuosien lisääntyessä tuen merkitys selkeästi kasvaa.

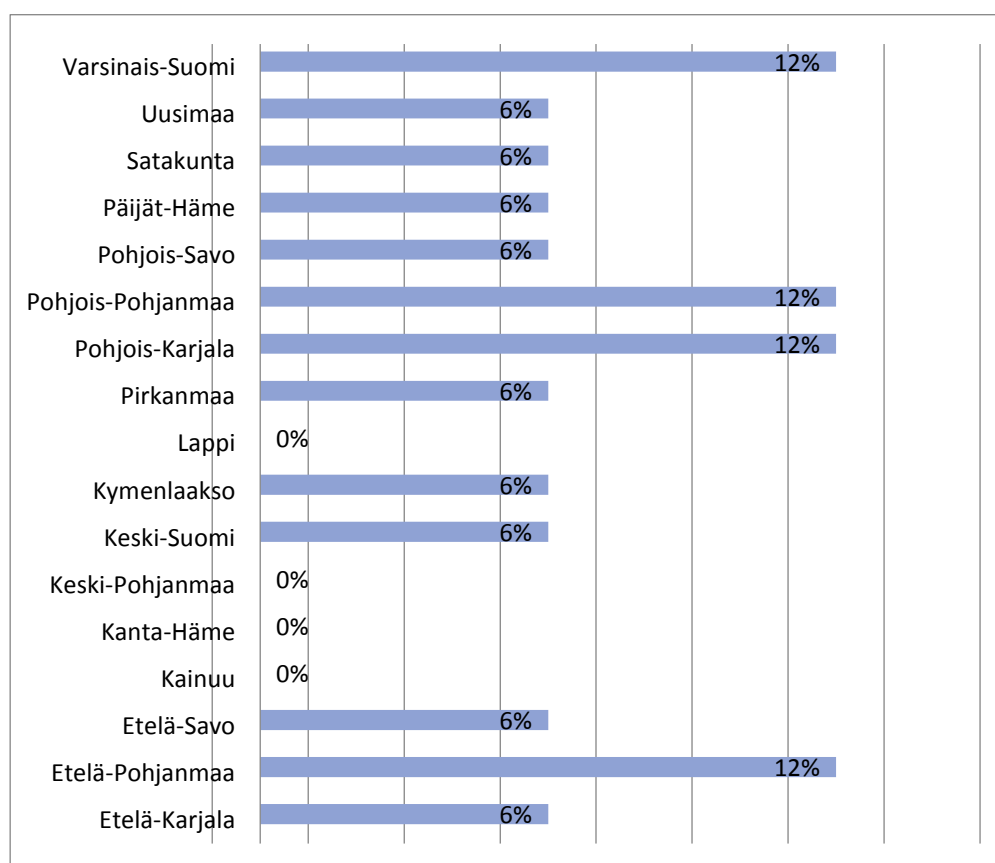
Alle 10 elintarvikevalvonnassa työskennelleet kokivat Eviran ohjeet pääasiassa selkeiksi. Heidän mielestään kuljetustarkastuksia koskevien Oiva-kohtien hahmottaminen oli selkeää, johon 38,7 % vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä. Näiden tarkastajien vastaukset jakoutuivat kahtia väittämän ”Eviran ohjeita on helppo soveltaa kuljetusten tarkastuksiin” kohdalla, josta puolet vastaajista koki, että Oiva-ohjeita on helppo soveltaa kuljetusten tarkastusten tekemiseen, kun taas puolet koki, että niiden soveltaminen on haasteellista.

Alle 10 vuotta elintarvikevalvonnassa työskennelleet ovat tehneet työtä Oiva-ohjeiden parissa suhteessa enemmän koko uransa aikana kuin yli 15 vuotta työskennelleet tarkastajat, jolloin heille on todennäköisesti muodostunut selkeämpi kuva ohjeiden sisällöstä. Yli 15 vuotta työskennelleet ovat tehneet pääasiassa perinteisiä elintarviketarkastuksia kuljetuskalustolle, jolloin Oiva-ohjeet voidaan kokea vieraina ja näin ollen myös haasteellisina. Nykyisin Oiva-ohjeita käsitellään myös jossain määrin korkeakouluopinnoissa, jolloin alle 10 vuotta elintarvikevalvonnassa työskennelleet ovat voineet mahdollisesti tutustua niihin koulutuksensa aikana.

7.6 Maakuntasijainnin vaikutus

Tutkimuksen tuloksista haluttiin selvittää, onko vastaajien maakuntasijainnilla vaikutusta eri vastausten jakautumiseen. Maakuntasijainnilla tarkoitetaan maakunta-alueiden alueellista sijoittumista Suomessa.

Maakunnan vaikutusta selvitettiin tarkastajien suhtautumisessa maakuntahallintoon. Maakuntahallintoa koskeviin väittämiin ("Kuljetusten valvonta tulisi keskittää maakuntahallintoihin kuntien sijaan" ja "Kuljetusten valvontaan tulisi valita valvontaan erikoistuneet henkilöt, jotka toteuttaisivat kuljetusten valvontaa maakuntahallintoalueella") eniten "Kyllä" vastauksen antaneista tarkastajista olivat Varsinais-Suomen, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Pohjanmaan alueilta (Kuva 16).

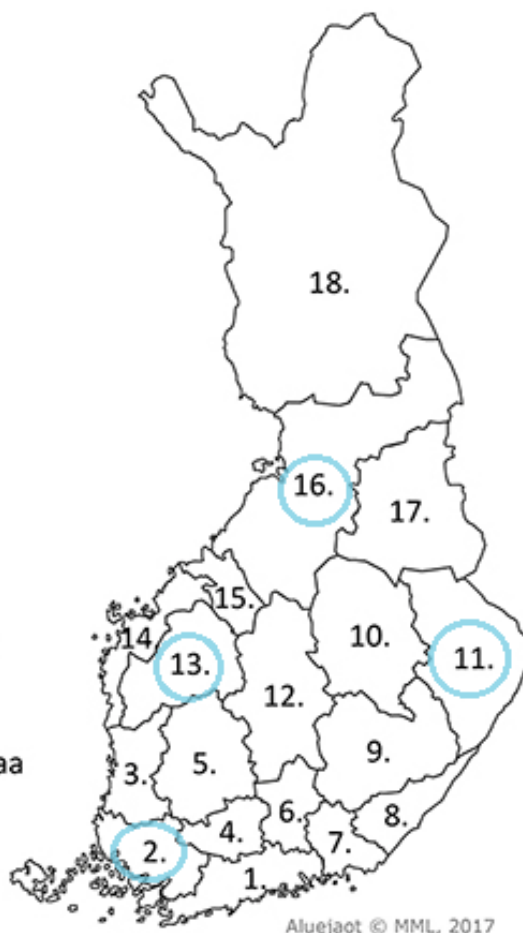
Kuva 16. Vastausten jakautuminen maakunnissa puoltaessa kuljetusten valvonnan keskittämistä maakuntahallintoihin

Enemmistön vastaajista keskittyminen näihin neljään maakunta-alueeseen voi johtua monesta eri tekijästä. Nämä maakunnat sijaitsevat pääasiassa

läntisessä ja itäisessä Suomessa, joissa kuljetuksien valvontakohteita voi olla keskimääräisesti hieman vähemmän kuin muiden maakuntien alueella (kuva 17). Varsinais-Suomen, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Pohjanmaan alueilla on keskimäärin 23 kappaletta elintarvikekuljetustarkastuskohteita, kun muissa maakunnissa keskiarvo oli 37,1 kappaletta. Koska valvontakohteita on vähemmän, voivat tarkastajat kokea valvonnan keskittämisen maakuntahallintoihin valvonnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta kasvattavana.

Maakunnat 2017

1. Uusimaa
2. Varsinais-Suomi
3. Satakunta
4. Kanta-Häme
5. Pirkanmaa
6. Päijät-Häme
7. Kymenlaakso
8. Etelä-Karjala
9. Etelä-Savo
10. Pohjois-Savo
11. Pohjois-Karjala
12. Keski-Suomi
13. Etelä-Pohjanmaa
14. Pohjanmaa
15. Keski-Pohjanmaa
16. Pohjois-Pohjanmaa
17. Kainuu
18. Lappi
(+ Ahvenanmaa)

Kuva 17. Erityisesti maakuntahallintoon keskittyneestä elintarvikekuljetusten valvonnasta kiinnostuneiden maakuntien sijoittuminen (Lisätietoja maakuntien valmistelutilanteesta 2017)

8 ELINTARVIKEKULJETUSTEN VALVONNAN KEHITTÄMINEN

Tärkeimmiksi kehittämistarpeiksi nousivat oletettujen tuloksien mukaisesti kuljetusten valvonnan kehittäminen ja valvonnan ohjaaminen Oiva-

järjestelmän tavoitteiden mukaiseksi. Oiva-järjestelmän yksi keskeisin tavoite on tukea elintarvikevalvonnan yhdenmukaisuutta, tehokuutta, riskiperusteisuutta ja vaikuttavuutta..

Elintarvikkeiden kuljetusten valvonta on ollut osana Oiva-järjestelmää jo kaksi vuotta vuoden 2017 alusta, joten kyselyn osoittamisajankohta oli melko hyvä elintarvikekuljetusten valvonnan yleisen nykytilanteen kartoittamiseksi. On tärkeää, että esimerkiksi Eviran ohjeissa esiintyvät haasteet havaitaan mahdollisimman nopeasti, jotta kuljetusten valvontaa voidaan kehittää oikeaan suuntaan. Kuljetustarkastusten tekemistä ja valvonnan toteuttamista pyritään opinnäytetyön tuloksien perusteella kehittämään erilaisia kehittämissuhteita ja -vaihtoehtoja tarjoamalla. Opinnäytetyössä esitettävät kehittämissuhteet pohjautuvat ja tukeutuvat tutkimuksen tuloksiin ja tuloksien arvioinnin perusteella tehtyihin pohdintoihin. Kehittämissuhteet toimivat suuntaviivoina valvonnan kehittämiselle. Aiempaa tutkimustustusta elintarvikekuljetusten valvonnasta ei tiedettävästi ole.

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden valvontaresurssien pääpaino sijoittuu usein elintarvikevalvontaan. Valvontaresursseja on elintarvikevalvonnassa enemmän kuin esimerkiksi terveydensuojelussa, sillä elintarvikevalvonnan valvontakohteita on tavallisesti paljon enemmän. Koska elintarvikevalvonnassa on enemmän resursseja muihin valvonnan osa-alueisiin peilattaessa, tulisi valvonnan resurssien kohdentamisessa toimia suunnitelmallisesti ja tietysti riskiperusteisesti.

8.1 Valvonta ja tarkastukset

Tutkimuksen kyselyn perusteella kolmasosa tarkastajista koki kuljetusten kuljetustarkastuksen suunnittelun ja tarkastuksen tekemisen haasteelliseksi. Elintarvikekuljetusten haasteellisuutta voidaan lähtökohtaisesti pyrkiä luomaan selkeämmäksi tarkastajien perehdyttämisellä ja koulutuksella.

Valvontayksikössä olisi tärkeää ottaa esille erilaisten tarkastuskohteiden vaatimuksia ja luoda esimerkiksi tarkastusohjeita haasteellisille valvonnan

osa-alueille. Tietysti Eviran osuus ohjeistuksen laatimisessa on merkittävässä roolissa, jolloin kohdennettua ohjeistusta ja neuvontaa voitaisiin jakaa valtakunnallisesti.

Kuljetusten tarkastusten tekemistä voidaan kehittää selkeämmäksi myös nimeämällä valvontayksikössä elintarvikekuljetuksien valvonnasta vastaava henkilö, joka perehtyy erityisesti kuljetusten tarkastusten tekemiseen.

Tutkimuksessa enemmistö tarkastajista vastasi, että heidän valvontayksikössään on kuljetusten valvontaan erikoistunut henkilö. Tarkastajien mielipiteet kuljetusten valvonnan erikoistumisen tarpeista jakautuivat kahtia, jossa toinen vastaajajoukko koki, että erikoistumista ei tarvita. Loput tarkastajista kokivat kuljetustarkastusten tekemisen vaativan erikoistumista, jonka mukaan valvontayksiköissä kuljetusten valvontaa voitaisiin tukea valvontahenkilöstön erikoistumisella.

Valvontayksiköllä resurssit valvonnan kehittämiseen voivat toisinaan olla riittämättömät, jolloin kehittämistä, esimerkiksi erikoistumisella valvonnan yhteen osa-alueeseen, ei voida tavoitteista huolimatta toteuttaa. Ideaalisissa tilanteissa voisi hyödyntää myös kahden tarkastajan työpareina tarkastuksia, jossa tarkastajien osaaminen yhdistettäisiin ja toisen tarkastajan tuki olisi saatavilla myös tarkastustilanteen aikana. Ymmärrettävä tosiasia kuitenkin on, että elintarvikevalvonnan valvontaresurssit eivät välttämättä riitä kahden tarkastajan yhteisten tarkastusten tekemiseen.

Eviran tavoitteena on ollut vuosina 2016 ja 2017 panostaa elintarvikevalvonnan yhtenäistämiseen ja riskiperusteisuuden kehittämiseen. Kuljetusten valvonta olisi tässä projektissa tärkeä huomioida, ja kartoittaa millaista tukea tarkastajat kokevat tarvitsevänsä. Eviran tarkoitus on näinä vuosina arvioida, kuinka Eviran ohjeita hyödynnetään valvonnassa ja kuinka Oiva-järjestelmä on otettu käyttöön. Tarkoituksena on, että Eviran ja aluehallintovirastot vierailevat valvontayksiköissä ja elintarviketarkastuksilla lisäohjeistuksen tarpeiden selvittämiseksi. (Evira 2016c.) Yhtenä osa-alueena tulisi huomioida myös elintarvikekuljetusten tarkastusten lisätuen ja -ohjeistuksen tarve, joka tutkimuksen perusteella koettiin merkittäväksi. Laadukas valvonta, jossa huomioidaan tasapuolisesti kaikki valvonnan osa-

alueet, tukee luonnollisesti myös turvallisen ja hygieenisen elintarviketuoteketjun toteutumista. Opinnäytetyössä ei selvitetty, millaista tukea valvojat toivoisivat saavansa, mutta tuloksien perusteella kuitenkin ilmeni, että perehdyttämisessä sekä lisä- ja täydennyskoulutuksen tarjoamisessa koettiin riittämättömyyttä.

8.2 Valvontayksikön ja Eviran tuki

Suuri osa elintarvikekuljetusten tarkastuksia tekevistä tarkastajista ei kokenut saavansa riittävästi tukea valvontayksiköltään valvonnan toteuttamiseksi. Valvontayksikön antamalla perehdyttämisellä on kuitenkin tärkeä vaikutus tarkastustyön laatuun ja tulokseen. Perehdyttäminen on prosessi, jossa edellytetään vastuuhenkilön nimeämistä, joka vastaa perehdyttämisen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioimisesta (Mäntynen & Penttinen 2009, 3).

Valvontayksikön valvontaresurssit koetaan usein rajallisina, jolloin perehdyttäminen kaikilla valvonnan osa-alueilla välttämättä ole mahdollista. Pelkkä tarkastajan koulutustausta ei suoraan takaa laaja-alaista, kaikkien osa-alueiden varmaa hallintaa, jolloin valvontayksikön tarjoama perehdyttämisen merkitys uusiin tai harvemmin toteutettaviin tehtäviin korostuu. Elintarvikkeiden kuljetusten valvontakohteet ovat usein harvemmin tarkastettavia valvontakohteita riippuen niiden riskiluokituksesta. Säännöllisin väliajoin koulutus- tai itseopiskelumateriaalin tarjoaminen voisi tukea valvonnan toteuttamisesta, esimerkiksi jakamalla tarkastajille ajantasaisia koulutusmateriaaleja aiheeseen paneutumiseksi ennen tarkastuksen tekemistä.

Myös Eviran tuki koettiin tutkimustulosten perusteella enemmistön mielestä riittämättömäksi, jonka takia Eviran roolia kuljetustarkastuksien toteuttamisen tuessa tulisi kehittää. Erityisesti Eviran järjestämät koulutustilaisuudet ja ohjeistus kuljetusten valvonnan tukemisessa koettiin puutteellisina. Tarkastajien koulutusmahdollisuuksia lisäämällä voidaan tukea

elintarvikekuljetustarkastusten laadukkuutta ja tehokkuutta, mutta samalla edistää tarkastajien työn mielekkyyttä. Eviran antamaa lisäohjeistusta kuljetusten valvontaan ja niiden tarkastuksiin voidaan kohdentaa esimerkiksi Eviranettiin (viranomaisten interaktiivinen verkkosivusto), jolloin lisäohjeistuksen antaminen voidaan suunnata kaikille valvontayksiköille yhteisesti ja samanaikaisesti.

8.3 Oiva-arviointiohjeiden soveltaminen

Tutkimuksessa ilmeni, että erityisesti Eviran laatimien Oiva-arviointiohjeiden soveltaminen kuljetusten tarkastuksissa koettiin haasteelliseksi. Eviran ohjeiden soveltamisen tulisi olla mahdollisimman yksinkertaista, jolloin tarkastustyö olisi tehokasta ja samalla laadukasta. Koska Oiva-arviointiohjeiden IEH1-ohjeet ovat tarkoitettu kaikille ilmoitettaville elintarvikehuoneistoille, niiden soveltaminen kuljetustarkastuksiin voi olla toisinaan haasteellista.

Nykyisissä Oiva-arviointiohjeissa ei spesifioida kovinkaan tarkasti, mitkä tarkastettavat kohdat koskevat erityisesti kuljetustarkastusten tekemistä, vaan vastuu asianmukaisten kuljetuskaluston tarkastamiseen liittyvien Oiva-kohtien valitsemisesta jää tarkastajalle. Oiva-ohjeiden sisältöä voitaisiin avata elintarvikekuljetustarkastajille järjestämällä esimerkiksi koulutustilaisuus, jossa Eviran asiantuntijat antaisivat neuvontaa Eviran ohjeiden soveltamisesta kuljetustarkastusten tekemiseen. Konkreettisenä esimerkkinä Oiva-arviointiohjeiden haasteista nousi mm. Oiva-raportin esilläpidon vaatimusten epäselvyys, johon kaivattaisiin tarkennusta.

Oiva-arviointiohjeiden sisällön muuttaminen ja kohdentaminen elintarvikekuljetuksien tarkastuksille eivät ole välttämättä mahdollista. Kaikkien erilaisten elintarvikehuoneistojen valvonnassa on omat haasteensa, jolloin vaadittaisiin huomattavasti enemmän resursseja yksityiskohtaisten ohjeiden laatimiseen. Selvää on kuitenkin, että elintarvikekuljetuksiin kohdistuvat Oiva-tarkastukset vaativat selkeämpi raameja valvonnan toteuttamiseksi. Evira on

Oiva-ohjeiden laatijana merkittävässä roolissa Oiva-arviointiohjeiden käytettävyyden varmistamisessa kaikilla elintarvikevalvonnan osa-alueilla – myös elintarvikkeiden kuljetusten.

8.4 Valvonta ja maakuntahallinto

Uusi maakuntahallinto astuu voimaan vuoden 2019 alussa, jolloin mm. kunnallinen elintarvikevalvonta siirtyy maakuntahallinnon piiriin. Yhdeksi näkökulmaksi elintarvikekuljetusten valvonnan kyselyssä haluttiin nostaa esille maakuntahallinnon vaikutukset kuljetusten valvonnan toteuttamisessa. Tarkastajista enemmistö vastasi, että kuljetusten valvonta tulisi keskittää maakuntahallintoon nykyisen kuntakohtaisen valvonnan sijaan. Maakuntahallinnossa voisi toimia tällöin muutama tarkastaja, jotka vastaisivat elintarvikkeiden kuljetusten valvonnasta koko maakuntahallintoalueella. Elintarvikekuljetustarkastaja voisi tällöin keskittyä pääasiassa elintarvikekuljetusten valvontaan, jolloin maakuntahallintoon keskittynyt valvonta voisi olla samanaikaisesti laadukasta, vaikuttavaa ja tehokasta.

Kuitenkaan suoraan tutkimuksen tulosten perusteella ei osata sanoa, kuinka maakuntahallintoon keskitetty kuljetusten valvonta onnistuisi todellisuudessa, ja olisiko se käytännössä kannattavampaa kuin kunnallisiin valvontayksiköihin keskitetty valvonta. Maakuntahallintoalueet ovat laajoja, ja niiden valvonta-alueelle tulisi kuulumaan useita elintarvikekuljetustoimijoita, jolloin mm. tarkastuksien tekoon vaadittavat välimatkat kasvaisivat nykyisiin verrattuna.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön pohjalta saatiin tietoa elintarvikekuljetuksien valvontaan liittyvistä haasteista, johon pyrittiin myös tarjoamaan monipuolisesti erilaisia kehittämisehdotuksia ja -vaihtoehtoja. Kehittämistarpeiden perusteella tutkimusta olisi mahdollista syventää ja jatkaa laajentamalla työn näkökulmia. Elintarvikkeiden kuljetukset ovat merkittävässä osassa

elintarviketuotantoketjua, joten niiden huomioiminen käytännön valvonnassa ja valvonnan kehittäminen on tärkeää.

Oiva-järjestelmällä eli valvontatietojen julkistamisella pyritään lisäämään erityisesti elintarvikevalvonnan yhdenmukaisuutta, avoimuutta ja vaikuttavuutta. Eviran ohjeiden tavoitteena on tukea valvonnan toteuttamista ja toimia lainsäädännön soveltamisen apuvälineinä. Eviran ohjeita on kohdennettu paljon tavanomaisten elintarvikehuoneistojen, kuten elintarvikkeiden vähittäismyynnin ja ravintolatoiminnan valvomiseen, joita on elintarvikevalvontakohteista selkeästi eniten. Elintarvikekuljetuksia koskevat valvontaohjeet ovat jääneet muiden yleisimpien valvontakohteiden taustalla taka-alalle. Evira on julkaissut ammattimaisen elintarvikekuljetustoiminnan tarkastuslomakkeen, jota voidaan käyttää kuljetuskaluston tarkastuksessa hyödyksi. Kuitenkaan tarkastuslomakkeessa ei ole huomioitu Oiva-arviointia ja arviointiohjeiden soveltamista kuljetustarkastusten tekemisessä. Tutkimuksen tulosten perusteella elintarvikekuljetusten valvonnan toteuttamiseen kaivattaisiin lisäohjeita ja opastusta.

Elintarvikekuljetusten valvonta on osa-alueena hyvin erilainen tavanomaisiin elintarvikehuoneistoihin verrattaessa. Elintarvikekuljetustarkastuksilla vaaditaan kuljetuskaluston rakenteiden ja välineistön tuntemusta, teknisen termistön hallitsemista sekä ymmärrystä jäähdytys- ja lämpötilanseurantalaitteiden toiminnan periaatteista. Kuljetustermistön hallitseminen ja kuljetuskaluston osien ja laitteiden tunnistaminen vaatii täysin erilaista teknistä osaamista kun esimerkiksi vähittäismyymälän tai kahvilan tarkastaminen.

Elintarvikekuljetusten valvonnasta haasteellista tekee sen erityisominaisuuksien ohella elintarvikehuoneiston liikkuvuus. Tarkastukset toteutetaan yleensä ennalta sovittuna ajankohtana kuormakorin ollessa tyhjä, jolloin kuva todellisesta elintarviketoimitustilanteesta voi vääristyä. Myös jäähdytyslaitteisto on usein tarkastuksen aikana pois päältä, joten niiden toimivuutta ei voida käytännössä varmentaa kuin tarkastamalla kuormakorin lämpötilanhallinnan seurantaraportti.

Tutkimuksessa ilmeni myös, että Eviran tarjoama tuki elintarvikekuljetusten valvonnan toteuttamisessa koettiin riittämättömäksi. Kuljetusten valvonta ei välttämättä ole ainoa valvonnan osa-alue, jossa Eviran tuki on koettu riittämättömäksi. Elintarvikevalvonnassa voi olla myös muita valvonnan osa-alueita, joissa tarkastajat toivoisivat saavansa enemmän tukea ja ohjeistusta, jotka olisi tärkeää selvittää. Elintarvikevalvonnan laatu perustuu tehokkaaseen, samalla kuitenkin tasavertaiseen ja yhdenmukaiseen valvontaan, jonka toteutuminen on haasteellista tarkastajien kokiessa voimavaransa ja resurssinsa puutteellisiksi.

Tutkimuksen vastausprosenttiin ovat voineet vaikuttaa erilaiset tekijät. Kyselyyn ovat voineet vastata juurikin henkilöt, jotka ovat kokeneet kehittämistarpeita kuljetusten valvonnassa tai siihen saatavassa Eviran ja oman valvontayksikön tuessa. Lisäksi vastausprosentin muodostumiseen ovat voineet vaikuttaa elintarvikekuljetusten toiminnanharjoittajien jakautuminen Suomessa: toisissa kunnissa saattaa olla enemmän toimijoita kuin toisissa, ja joissain kunnissa ei välttämättä ole toiminnanharjoittajia lainkaan. Tällöin vastaajat eivät välttämättä ole kokeneet merkitykselliseksi vastata kyselytutkimuksen koskettavan heitä.

Opinnäytetyön kyselylomakkeessa olisi voinut selkeämmin määritellä myös sen vastaajajoukon, joiden valvonta-alueella ei ole elintarvikekuljetustoimijoita. Tällä tavalla olisi saatu myös kuvaa siitä, miten elintarvikekuljetusyrittäjät ovat jakautuneet Suomessa. Lisäksi tämä olisi selkeyttänyt todellisen oletetun vastaajajoukon kokoa, joka oli työssä 62 kappaletta valvontayksiköiden määrän mukaisesti. Tutkimus oli kuitenkin nimenomaan tarkoitettu vain elintarvikkeiden kuljetuksia tekeville tarkastajille, jolloin tarkastajat, jotka eivät tee lainkaan kuljetustarkastuksia, eivät kuulu oletettuun vastausjoukkoon. Tämän takia voi olla mahdollista, että kokonaismääränä oletettu 62:n vastaajajoukko ei olekaan mahdollisesti oikea, vaan elintarvikkeiden kuljetuksien valvontaa tekeviä tarkastajia on joko tätä enemmän tai huomattavasti vähemmän.

Kyselylomakkeeseen oli ensin annettu vastausvaihtoehto ”Ensimmäinen Oiva-tarkastus on tehty vuonna 2017”, joka jätettiin kuitenkin lomakkeesta pois

oletuksella, että tammikuun aikana valvontayksiköissä ei välttämättä tehtäisi vielä joululomien jäljiltä kuljetusten tarkastuksia. Opinnäytetyön kyselyyn kuitenkin vastasi yksi tarkastaja kohtaan ”ei ole vielä tarkastettu” ja tarkensi vastaustaan, että ensimmäiset tarkastukset ovat tehty vuonna 2017 tammikuussa. Vastausvaihtoehto olisi kuitenkin ollut parempi sisällyttää kyselylomakkeeseen, mutta työn onnistumiseen sillä ei kuitenkaan ollut vaikutusta.

Kyselyyn oli vastattu huolellisesti, sillä ainoastaan kahden vastaajan vastauksissa esiintyi kahdessa kysymyksessä kaksi vastaamatta jättämistä. Muutoin tutkimuksen kyselyn kaikkiin kysymyksiin oli vastattu. Kysymykset, joihin ei ollut vastattu, olivat vapaaehtoisia kysymyksiä. Ne olivat myös luonteeltaan sellaisia, että vastaamatta jättäminen ei vaikuttanut tutkimuksen tuloksien perusteella tehtyihin lopullisiin päätelmiin. Kysymykset liittyivät tehtyjen Oiva-tarkastusten ja kuljetusten valvontakohteiden määriin.

Aineiston keräämisen ja tutkimustuloksien luotettavuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon niiden validiteetti ja reliabiliteetti (Hiltunen 2009). Tutkimuksen aineisto oli kohtuullinen tutkimuksen luonteeseen ja vastausaktiivisuuteen nähden. Aineiston keräämisessä käytetty menetelmä, sähköinen kyselylomake, oli tutkimuksen luonteeseen soveltuva, ja sillä pystyttiin suuntaamaan kysely oikealle kohderyhmälle eli elintarvikkeiden kuljetuksien valvontaa tekeville tarkastajille. Lisäksi kyselylomakkeeseen valituilla kysymyksillä pystyttiin löytämään vastaukset opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Tulevaisuudessa tutkimuksessa saadut tulokset voisivat kuitenkin olla erilaiset, sillä valvonta kehittyy ja valvontakohteet muuttuvat. Tutkimuksen tuloksista johdetut päätelmät sekä niistä jatkettu kehittämismenetelmät olivat johdonmukaisia sekä perusteellisesti pohdittuja.

Koska opinnäytetyöllä selvitettiin elintarvikkeiden kuljetusten valvonnan nykytilannetta, sen haasteita sekä valvonnan kehittämistarpeita, se antoi yleisen kuvan valvonnasta, ja vastasi pääasiassa kysymyksiin ”mitä” ja ”missä”. Opinnäytetyötä olisi mahdollista jatkaa laajentamalla näkökulmia ja keskittymällä kysymyksiin ”miten”, ”miksi” ja ”millaisia” luomalla siitä kvalitatiivinen tutkimus. Tällöin voitaisiin löytää vastauksia tässä

opinnäytetyössä havaittuihin haasteisiin ja ongelmiin, esimerkiksi laajentamalla näkökulmia Oiva-ohjeiden soveltamisessa. Jatkotutkimuksessa voitaisiin selvittää millaiset asiat ja kohdat Oiva-arviointiohjeissa ovat haasteellisia, millaista tukea tarkastajat Eviralta ja valvontayksiköltä toivoisivat ja odottaisivat sekä millaisia ajatuksia tarkastajilta nousisi maakuntahallintoon keskitetystä kuljetusten valvonnasta.

Opinnäytetyötä voitaisiin jatkaa myös huomioimalla elintarvikekuljetustoimijoiden kokemuksia valvonnasta. Kuinka elintarvikekuljetustoimijat kokevat valvonnan? Onko valvonta heidän mukaansa yhdenmukaista? Saavatko he riittävästi neuvontaa toiminnan harjoittamiseen? Ovatko heidän mielestään Oiva-tarkastukset muuttaneet valvontaa ja millaiseen suuntaan? Kuljetustoimijoiden näkemykset ovat tärkeitä erityisesti konkreettisesti valvontatyön kehittämisessä, jolloin voidaan havaita valvonnan heikkoudet ja vahvuudet.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnalla kehitettiin erityisesti Eviran ohjeisiin liittyviä haasteita sekä valvontayksikön ja Eviran tukeen kohdistuvia kehittämistarpeita. Tutkimuksen pohjalta saatua hyötyä valvonnan laadun, vaikuttavuuden ja yhdenmukaisuuden kehittämisessä on vaikea arvioida, mutta lähtökohtaisesti kehittämis ehdotuksia voivat hyödyntää kuitenkin niin yksittäiset, paikalliset valvontayksiköt kuin valtakunnallisesti koko ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvonnan sektori. Lisäksi Evira voi hyödyntää tutkimuksen tuloksia ja kehittämisehdotuksia ja kehittää toimintaansa saadessaan tietoa valvonta- ja lainsäädännön soveltamisohjeisiinsa liittyvistä haasteista ja kehittämistarpeista. Eviralta esitettiin toive Eviran ohjeiden käsittelemisestä työssä jo sen suunnitteluvaiheessa, joten kehittämiskohteiden ratkaisemiseen voi mahdollisesti olla kiinnostusta.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto 2016. Elintarvikkeet. WWW-dokumentti.
<https://www.avi.fi/web/avi/elintarvikkeet#.WG9tZVOLTIU>. Päivitetty 22.1.2016.
Luettu 6.1.2017

ATP Handbook 2016. Transport Committee of the Economic Commission for Europe (UNECE). PDF-dokumentti.
http://www.unece.org/fileadmin/DAM/trans/main/wp11/ATP_publication/Handbook-2016e.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 2.12.2016.

Guide to ATP for Road Hauliers and Manufacturers 2015. Refrigerated Vehicle Test Centre. <http://www.crtech.co.uk/pages/ATP/atp-guide.pdf>. Julkaistu xx.2.2015. Luettu 2.12.2016.

Elintarvikelaki 23/2006

Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015 – 2019. Evira. WWW-dokumentti. https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/julkaisut/oppaat/elintarvikeketjun_monivuotinen_vasu_2015-2019_fi.pdf Julkaistu 13.11.2014. Luettu 2.11.2016

Elintarviketietojen Oiva-julkistamisjärjestelmä 2016. Eviran ohje 10504/1. PDF-dokumentti. <https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/lomakkeet-ja-ohjeet/elintarvikkeet/elintarvikehuoneistot/elintarvikevalvontatietojen-oiva-julkaisujarjestelma.pdf> Julkaistu: xx.xx.2016. Luettu 3.11.2016

Elintarvikevalvonta 2015. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. WWW-dokumentti. <https://www.ely-keskus.fi/web/ely/elintarvikevalvonta#.WLxpfW-LTIU>. Päivitetty 9.2.2015. Luettu 5.3.2017.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 852/2004 elintarvikehygieniasta

Evira 2016a. Elintarvikevalvonta. WWW-dokumentti.
<https://www.evira.fi/elintarvikkeet/tietoa-elintarvikkeista/valvonta/>
Päivitetty 29.6.2016. Luettu 3.11.2016

Evira 2016b. Kuljetus ja varastointi. WWW-dokumentti. Päivitetty 19.8.2016. Luettu 1.12.2016.

Evira 2016c. Kuntien elintarvikevalvonnan tiedonkeruun kehittäminen. WWW-dokumentti. <https://www.evira.fi/tietoa-evirasta/esittely/toiminta/valvonta/valvontajarjestelyt/elintarvikkeet/kuntien-elintarvikevalvonnan-tiedonkeruun-kehittaminen/>. Päivitetty 9.9.2016. Luettu 3.3.2017

Evira 2016d. Tarkastusohjeet. WWW-dokumentti.
<https://www.oivahymy.fi/yrityksille/tarkastusohjeet/>. Päivitetty 20.12.2016.
Luettu 12.1.2017

Evira 2016e. ATP-sopimuksen valvonta. WWW-dokumentti. <https://www.evira.fi/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/elintarvikehuoneistot/ilmoitetut-elintarvikehuoneistot/kuljetus-ja-logistiikka/kansainvaliset-kuljetukset/atp-sopimus/atp-sopimuksen-valvonta/>. Päivitetty 24.5.2016. Luettu 17.1.2017.

Evira 2017a. Elintarvikevalvontaviranomaiset panostavat elintarvikevalvonnan yhtenäistämiseen vuosina 2016 ja 2017. WWW-dokumentti. <https://www.evira.fi/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/valvonta/viranomaisvalvonta/tutkimukset-ja-projektit/elintarvikevalvonnan-yhtenaistaminen/>. Päivitetty 1.2.2017. Luettu 23.2.2017

Evira 2017b. Riskiperusteisuus ja valvonnan tasapuolisuus. WWW-dokumentti. <https://www.evira.fi/elintarvikkeet/valmistus-ja-myynti/elintarvikehuoneistot/pk-yritysten-toimintaedellytykset/riskiperusteisuus-ja-valvonnan-tasapuolisuus/>. Päivitetty 27.1.2017. Luettu 24.2.2017

Hallanvuo, S. & Johansson, T. 2010. Elintarvikkeiden mikrobiologiset vaarat. PDF-dokumentti. https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/julkaisut/julkaisusarjat/elintarvikkeet/elintarvikkeiden_mikrobiologiset_vaarat.pdf Julkaistu: 5/2010. Luettu 1.12.2016.

Hallituksen linjaus maakunnille siirrettävistä tehtävistä 2016. Neuvottelutulos 5.4.2016. PDF-dokumentti. <http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/2287640/Hallituksen+linjaus+maakuntahallinnon+teht%C3%A4v%C3%A4t+5.4.2016/101bc0ea-ca53-43a8-9252-c66e073bfe80>. Julkaistu 5.4.2016. Luettu 3.2.2017

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylän Yliopisto. PDF-dokumentti. http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf Julkaistu 18.2.2009. Luettu 5.3.2017.

Huikari, J. & Keinänen, J. 2016. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sähköpostiviesti 14.12.2016.

Hyvä perehdyttäminen on kaikkien etu 2011. Kuntatyönantajat. WWW-dokumentti. <http://www.kuntatyönantajat.fi/fi/tyoelaman-kehittaminen/hr/osaaminen/perehdyttaminen/Sivut/default.aspx>. Julkaistu 22.9.2011. Luettu 10.2.2017

Komission asetus pakastettujen elintarvikkeiden lämpötilojen seurannasta kuljetuksen, välivarastoinnin ja varastoinnin aikana (EY) (37/2005)

Korpela, P. 2015. Elintarvikekuljetusten valvonta. PDF-dokumentti. <http://www.ymparistojaerveys.fi/wp-content/uploads/2008/10/Korpela-Elintarvikekuljetusten-valvonta.pdf>. Julkaistu 6.5.2015. Luettu 14.2.2017.

Korpela, P. 2017. Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Sähköpostiviesti 6.3.2017.

Lisätietoja maakuntien valmistelutilanteesta 2017. Kunnat.net. WWW-dokumentti.

<http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/maakuntaudistus/maakuntaudistuksen-valmistelutilanne/lisatietoja-maakuntien-valmistelutilanteesta/Sivut/default.aspx>. Julkaistu xx.xx.2017. Luettu 13.3.2017.

Kylmäketjun hallinnan peruspilarit. Kylmäketju.fi. WWW-dokumentti.

<http://kylmaketju.fi/toimintaketju/kylmaketjun-merkitys/kylmaketjun-hallinnan-peruspilarit/>. Ei julkaisutietoa. Luettu 2.12.2016.

Lindroth, L-O. 2010. Elintarvikkeiden lämpötilavalvonta sai uudet standardit. Kehittyvä elintarvike 5/2010. WWW-dokumentti.

<http://kehittyvaelintarvike.fi/teemajutut/elintarvikkeiden-lamportilavalvonta-sai-uudet-standardit>. Julkaistu xx.xx.2010. Luettu 17.1.2017.

Lundén, J & Nevas, M. 2009. Elintarvikevalvonta – elintarviketurvallisuuden tukipilari. Lääketieteellinen Aikakausikirja Duodecim 6/2009. PDF-tiedosto.

<http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo97941.pdf>. Julkaistu xx.xx.2009. Luettu 2.1.2017

Luoto, L & Rantti, P. Rask, L. Seppälä, A. Torkkel, H. Touru, M. 2007.

Lämpötilahallittavien elintarvikekuljetusten logistiikkaopas. Yleinen Teollisuusliitto: 2007. Julkaistu 25.4.2007. Luettu 17.1.2017.

Maa- ja metsätalousministeriön asetus pakasteista (818/2012)

Maantiekuljetukset – kalusto. Logistiikkamaailma.fi. WWW-dokumentti.

http://www.logistiikanmaailma.fi/wiki/Maantiekuljetukset_%E2%80%93_kalusto. Ei julkaisutietoja. Luettu 1.3.2017.

Maantiekuljetukset – termistöä. Logistiikkamaailma.fi. WWW-dokumentti.

http://www.logistiikanmaailma.fi/wiki/Maantiekuljetukset_%E2%80%93_termistö%C3%B6%C3%A4. Ei julkaisutietoja. Luettu 1.3.2017.

Muje, P. 2016. Elintarvikkeiden laatu vaatii toimivan logistiikan. Lumen 3/2016.

PDF-dokumentti. <http://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=67a167c9-b582-4e1e-aca0-6d28d10a42a5>. Julkaistu xx.xx.2016. Luettu 5.3.2017.

Mäntynen & Penttinen 2009. Työhön perehdyttäminen ja opastus.

Työturvallisuuskeskus TTK. PDF-dokumentti.

<http://www.jytyliitto.fi/fi/jyty/materiaalipankki/Documents/Ty%C3%B6suhde/Ty%C3%B6el%C3%A4minen%20kehitt%C3%A4minen/Ty%C3%B6h%C3%B6n%20perehdytt%C3%A4minen%202009%20TTK.pdf>. Julkaistu xx.xx.2019. Luettu 10.2.2017.

Pihlajasaari, A., Nakari, U.-M., & Miettinen I. 2010. Ruokamyrkytykset

Suomessa 2010. PDF-dokumentti. <https://www.evira.fi/globalassets/tietoa->

evirasta/julkaisut/julkaisusarjat/elintarvikkeet/ruokamyrkytykset-suomessa-2010.pdf Julkaistu 11/2012. Luettu 1.12.2016.

Rask 2003. ATP-sopimus säätelee herkästi pilaantuvien elintarvikkeiden kuljetuksia. *Kehittyvä elintarvike 6/2003*. WWW-dokumentti.
<http://kehittyvaelintarvike.fi/teemajutut/14-atp-sopimus-saatelee-herkasti-pilaantuvien-elintarvikkeiden-kuljetuksia>. Julkaistu 6/2003. Luettu 2.12.2016

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry. 2011. Elintarvikekuljetusten Yleiset Hyvän käytännön ohjeet. PDF-dokumentti.
http://www.skal.fi/files/13561/Elintarvikekuljetusten_Hyvan_kaytannon_ohjeet.pdf. Julkaistu 18.11.2011. Luettu 1.12.2016

Särkkä-Tirkkonen, M. & Väisänen H-M. 2008. Elintarvikkeiden logistiikka maanteitse Suomesta Pietariin. Mikkelin ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti.
http://www.mamk.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/mamk/embeds/mamkwwwstructure/14286_1221-LOGISTIIKKAOPAS-9-1-2008.pdf. Julkaistu 2008. Luettu 2.12.2016.

Tarasti, L. & Kouki, S. Saarinen, M. Ryyppö, O. Sihvola, S. Selvityshenkilö Lauri Tarasti: Valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistaminen – lukuun ottamatta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Valtioneuvoston kanslia 2016. PDF-dokumentti.
<http://vnk.fi/documents/10616/2287640/Hallituksen+linjaus+maakuntahallinnon+teht%C3%A4v%C3%A4t+5.4.2016/101bc0ea-ca53-43a8-9252-c66e073bfe80>.
Julkaistu 5.4.2016 Luettu 5.11.2016

Tieliikennelaki 267/198.

Valtiovarainministeriö 2016. Selvityshenkilö Lauri Tarasti: Valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistaminen – lukuun ottamatta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Valtiovarainministeriön julkaisu – 3/2006. PDF-dokumentti.
<http://vm.fi/documents/10623/306884/Valtion+aluehallinnon+ja+maakuntahallinnon+uudistaminen+-raportti/c18886c3-256f-4733-b0cb-1fb0b1f76db3>.
Julkaistu xx.2.2016. Luettu 4.12.2016

Valtioneuvoston asetus elintarvikevalvonnasta 420/2011.

Vilpas, P. Kvantitatiivinen tutkimus. Metropolia. PDF-dokumentti.
<https://users.metropolia.fi/~pervil/kvantsu/Moniste.pdf>. Ei julkaisutietoa. Luettu 12.1.2017

SAATEKIRJE

Hei,

Valvontatietojen julkistamisen järjestelmä Oiva otettiin elintarvikkeiden kuljetusten osalta käyttöön vuonna 2015, jolloin kuljetusten valvonta valittiin myös yhdeksi valtakunnallisen valvonnan painopisteeksi. Tämä kysely on osa ympäristötekniikan koulutusohjelman elintarvikkeiden kuljetusten valvontaa käsittelevää opinnäytetyötäni, jonka toimeksiantajana toimii Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto.

Opinnäytetyön kyselyn tarkoituksena on muodostaa kuva kuljetusten valvonnasta ja Oiva-tarkastusten tekemisestä elintarvikkeiden kuljetusten valvontakohteille ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköissä sekä kehittää kuljetusten valvontaa ja löytää keinoja valvonnan yhtenäistämiseksi. Kysely on osoitettu kaikille elintarvikkeiden kuljetuksien valvontaa tekeville tarkastajille, joten yhdestä valvontayksiköstä voi olla useampi vastaaja. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Kyselyyn pääsette vastaamaan sähköpostin lopussa olevan linkin kautta ja vastaaminen kestää noin 25 minuuttia.

Vastaattehan kyselyyn 16.01.2017 mennessä.

Yhteistyöstä ja vastauksestanne kiittäen

Emmi Heijari
ympäristötekniikan opiskelija
Mikkelin ammattikorkeakoulu
xxx -xxxxxxx
emmi.heijari@edu.mamk.fi

KYSELYLOMAKE

Elintarvikkeiden kuljetusten valvonta ja valvonnan kehittäminen

1. Ensimmäinen elintarvikkeiden kuljetusten Oiva-tarkastus on tehty?

- 2015
- 2016
- ei ole vielä tehty

2. Kuinka monta elintarvikkeiden kuljetusten valvontakohdetta valvontayksikön tiedonhallintajärjestelmään on kirjattu?

3. Kuinka monta Oiva-tarkastusta elintarvikkeiden kuljetusten valvontakohteille on tehty?

4. Onko valvonta-alueellanne valvontakohteita, joiden toimintaan sisältyy elintarvikkeiden kansainväliset kuljetukset?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

5. Seuraavissa väittämissä kuvataan elintarvikkeiden kuljetusten valvontaa. Vastaa mielestäsi parhaiten kuvaavalla kohdalla (Kyllä, Ei, En osaa sanoa).

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
1. Valvontayksikössä on kuljetusten valvontaan erikoistunut henkilö	☐	☐	☐
2. Kuljetuskaluston valvonta ja tarkastuksen tekeminen vaativat erikoistumista	☐	☐	☐
3. Kuljetusten valvonnan toteuttamiseksi on annettu tarpeeksi perehdytystä valvontayksikössä	☐	☐	☐
4. Evira tarjoaa riittävästi koulutusta valvonnan tueksi	☐	☐	☐
5. Oivaan siirtyminen kuljetustarkastusten osalta on tehostanut valvontaa	☐	☐	☐

6. Seuraavissa väittämissä kuvataan elintarvikkeiden kuljetusten Oiva-tarkastuksille valmistautumista ja tarkastuksen suunnittelua. Vastaa väittämiin mielestäsi parhaiten kuvaavalla kohdalla (1 = täysin eri mieltä, 2 ? jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä).

	1	2	3	4	5
1. Kuljetuskaluston tarkastukselle on helppo valmistautua	☐	☐	☐	☐	☐
2. Kuljetuskaluston tarkastamiseen liittyvät dokumentit ja sovellettava lainsäädäntö on helposti saatavilla	☐	☐	☐	☐	☐
3. Tarkastuksen suunnittelu on selkeää ja helppoa	☐	☐	☐	☐	☐
4. Kuljetuskaluston tarkastuksen sisältö on riskiperusteista ja yhdenmukaista	☐	☐	☐	☐	☐
5. Kuljetustarkastuksia koskevat Oiva-kohdat ovat helppo hahmottaa ja valita	☐	☐	☐	☐	☐
6. Kuljetuskaluston tarkastuksen tekeminen on selkeää ja yksinkertaista	☐	☐	☐	☐	☐

7. Seuraavissa väittämissä kuvataan Oiva-arviointiohjeiden soveltamista ja tulkittamista kuljetusten valvonnassa. Vastaa väittämiin mielestäsi parhaiten kuvaavalla kohdalla (1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä).

	1	2	3	4	5
1. Eviran ohjeistus on riittävää	☐	☐	☐	☐	☐
2. Eviran ohjeet tukevat valvontaa ja tarkastusten tekoa	☐	☐	☐	☐	☐
3. Eviran ohjeet ovat selkeät	☐	☐	☐	☐	☐
4. Eviran ohjeista on helppo hahmottaa, mitkä kohdat koskevat kuljetusyritysten valvontaa	☐	☐	☐	☐	☐
5. Eviran ohjeita on helppo soveltaa kuljetusten tarkastuksiin	☐	☐	☐	☐	☐
6. Eviran ohjeet ovat haasteelliset	☐	☐	☐	☐	☐
7. Eviran ohjeissa on selkeästi määritelty Oiva-raportin esilläpito kuljetuskalustossa	☐	☐	☐	☐	☐

8. Valitse seuraavista väittämistä

Elintarvikekuljetustoimijoita ohjeistetaan valvontayksikössä

- suullisesti tarkastuksilla tai yhteydenotoilla
- kirjallisesti (tarkastuskertomukset tai sähköpostitse)
- jakamalla ohjeita ja oppaita kuljetusyrityksille
- tarjoamalla omavalvonnan pohja omavalvonnan toteuttamisen avuksi
- ei ohjeisteta

9. Oiva-tarkastuksella on tarkastettu mm. seuraavat kohdat

- 01 Omavalvontasuunnitelma
- 02 Tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito
- 03 Tilojen, pintojen ja välineiden puhtaus
- 04 Henkilökunnan toiminta ja koulutus
- 06 Elintarvikkeiden lämpötilojen hallinta
- 14 Pakkaus- ja elintarvikekontaktimateriaalit
- 15 Elintarvikkeiden toimitukset
- 16 Jäljitettävyys ja takaisinvedot
- 18 Oiva-raportin esilläpito
- Jokin muu, mikä?

10. Oiva-tarkastuksella tarkastettu jokin muu kuin edellä mainittu Oiva-kohta on:

11. Uusi maakuntahallinto astuu voimaan 1.1.2019. Maakuntahallinto vaikuttaa myös ympäristöterveydenhuollon järjestämiseen sekä elintarvikevalvonnan toteuttamiseen. Vastaa seuraaviin väittämiin mielestäsi parhaiten kuvaavalla kohdalla (Kyllä, Ei, En osaa sanoa).

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
1. Kuljetusten valvonta tulisi keskittää maakuntahallintoihin kuntien sijaan	☐	☐	☐
2. Kuljetusten valvontaan tulisi valita valvontaan erikoistuneet henkilöt, jotka toteuttaisivat kuljetusten valvontaa maakuntahallintoalueella	☐	☐	☐

Taustatiedot

12. Valitse maakunta, jossa valvontayksikkösi sijaitsee

- Etelä-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- Kainuu
- Kanta-Häme
- Keski-Pohjanmaa
- Keski-Suomi
- Kymenlaakso
- Lappi
- Pirkanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Savo
- Päijät-Häme
- Satakunta
- Uusimaa
- Varsinais-Suomi

13. Valvontayksikön valvonta-alueen asukkaiden määrä

- < 40 000
- 40 001 – 60 000
- 60 001 – 100 000
- > 100 001

14. Valvontayksikkösi elintarvikevalvonnan valvontaresurssit (htv)

15. Koulutustausta

- teknikko
- insinööri
- insinööri (AMK)
- DI
- maisteri
- eläinlääkäri
- muu

16. Työkokemuksesi elintarvikevalvonnassa vuosina

- < 5
- 6 – 10
- 11 – 15
- > 15

KYSELYN TULOSRAPORTTI**Elintarvikkeiden kuljetusten valvonta ja valvonnan kehittäminen**

1. Ensimmäinen elintarvikkeiden kuljetusten Oiva-tarkastus on tehty
Vastaajien määrä: 30

	N	Prosentti
2015	15	50%
2016	12	40%
ei ole vielä tehty	3	10%

Keskiarvo
1,6

2. Kuinka monta elintarvikkeiden kuljetusten valvontakohtetta valvontayksikön tiedonhallintajärjestelmään on kirjattu?
Vastaajien määrä: 28

- 9, 3, 8, 3, 12, 23, 3, 35, 8, 74, 177, 24, 5, 39, 6, 63, 27, 13, 47, 93, 87, 11, 11, 17, 5, 26, 6

3. Kuinka monta Oiva-tarkastusta elintarvikkeiden kuljetusten valvontakohteille on tehty?

Vastaajien määrä: 28

- 9, 1, 13, 1, 0, 27, 0, 4, 4, 20, 1, 13, 1, 10, 4, 10, 1, 8, 6, 19, 44, 0, 3, 5, 16, 3, 13, 1

4. Onko valvonta-alueellanne valvontakohteita, joiden toimintaan sisältyy elintarvikkeiden kansainväliset kuljetukset?
Vastaajien määrä: 30

	N	Prosentti
Kyllä	14	46,67%
Ei	10	33,33%
En osaa sanoa	6	20%

Keskiarvo
1,73

5. Seuraavissa väittämissä kuvataan elintarvikkeiden kuljetusten valvontaa. Vastaa väittämiin mielestäsi parhaiten kuvaavalla kohdalla (Kyllä, Ei, En osaa sanoa).

Vastaajien määrä: 30

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa	Yhteensä	Keskiarvo
1. Valvontayksikössä on kuljetusten valvontaan erikoistunut henkilö	14 46,67%	14 46,67%	2 6,67%	30	1,6
2. Kuljetuskaluston valvonta ja tarkastuksen tekeminen vaatisivat erikoistumista	19 63,33%	9 30%	2 6,67%	30	1,43
3. Kuljetusten valvonnan toteuttamiseksi on annettu tarpeeksi perehdytystä valvontayksikössä	6 20%	14 46,67%	10 33,33%	30	2,13
4. Evira tarjoaa riittävästi koulutusta valvonnan tueksi	2 6,67%	20 66,67%	8 26,67%	30	2,2
5. Oivaan siirtyminen kuljetustarkastusten osalta on tehostanut valvontaa	8 26,67%	10 33,33%	12 40%	30	2,13
Yhteensä	49	67	34	150	1,9

6. Seuraavissa väittämissä kuvataan elintarvikkeiden kuljetusten Oiva-tarkastuksille valmistautumista ja tarkastuksen suunnittelua. Vastaa väittämiin mielestäsi parhaiten kuvaavalla kohdalla (1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä).

Vastaajien määrä: 30

	1	2	3	4	5	6	Yhteensä	Keskiarvo
1. Kuljetuskaluston tarkastukselle on helppo valmistautua	0	8	6	13	3	0	30	3,37
	0%	26,67%	20%	43,33%	10%	0%		
2. Kuljetuskaluston tarkastamiseen liittyvät dokumentit ja sovellettava lainsäädäntö on helposti saatavilla	0	11	11	8	0	0	30	2,9
	0%	36,67%	36,67%	26,67%	0%	0%		
3. Tarkastuksen suunnittelu on selkeää ja helppoa	0	8	8	13	1	0	30	3,23
	0%	26,67%	26,67%	43,33%	3,33%	0%		
4. Kuljetuskaluston tarkastuksen sisältö on riskiperusteista ja yhdenmukaista	0	3	9	16	2	0	30	3,57
	0%	10%	30%	53,33%	6,67%	0%		
5. Kuljetustarkastuksia koskevat Oiva-kohdat ovat helppo hahmottaa ja valita	5	9	5	8	3	0	30	2,83
	16,67%	30%	16,67%	26,67%	10%	0%		
6. Kuljetuskaluston tarkastuksen tekeminen on selkeää ja yksinkertaista	0	9	8	10	3	0	30	3,23
	0%	30%	26,67%	33,33%	10%	0%		
Yhteensä	5	48	47	68	12	0	180	3,19

Liite 3/4

7. Seuraavissa väittämissä kuvataan Oiva-arviointiohjeiden soveltamista ja tulkitsemista kuljetusten valvonnassa. Vastaa väittämiin mielestäsi parhaiten kuvaavalla kohdalla (1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä).
Vastaajien määrä: 30

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
1. Eviran ohjeistus on riittävää	3	16	7	4	0	30	2,4
	10%	53,33%	23,33%	13,33%	0%		
2. Eviran ohjeet tukevat valvontaa ja tarkastusten tekoa	1	16	7	6	0	30	2,6
	3,33%	53,33%	23,33%	20%	0%		
3. Eviran ohjeet ovat selkeät	0	17	9	3	1	30	2,6
	0%	56,67%	30%	10%	3,33%		
4. Eviran ohjeista on helppo hahmottaa, mitkä kohdat koskevat kuljetusyritysten valvontaa	2	15	7	6	0	30	2,57
	6,67%	50%	23,33%	20%	0%		
5. Eviran ohjeita on helppo soveltaa kuljetusten tarkastuksiin	3	12	12	3	0	30	2,5
	10%	40%	40%	10%	0%		
6. Eviran ohjeet ovat haasteelliset	0	5	10	12	3	30	3,43
	0%	16,67%	33,33%	40%	10%		
7. Eviran ohjeissa on selkeästi määritely Oiva-raportin esilläpito kuljetuskalustossa	9	10	8	3	0	30	2,17
	30%	33,33%	26,67%	10%	0%		
Yhteensä	18	91	60	37	4	210	2,61

8. Valitse seuraavista väittämistä Elintarvikekuljetustoimijoita ohjeistetaan valvontayksikössä

Vastaajien määrä: 30, valittujen vastausten lukumäärä: 69

	N	Prosentti
suullisesti tarkastuksilla tai yhteydenotoilla	29	96,67%
kirjallisesti (tarkastuskertomukset tai sähköpostitse)	26	86,67%
jakamalla ohjeita ja oppaita kuljetusyrityksille	3	10%
tarjoamalla omavalvonnan pohja omavalvonnan toteuttamisen avuksi	11	36,67%

ei ohjeisteta	0	0%
---------------	---	----

Liite 3/5

Keskiarvo
1,94

9. Oiva-tarkastuksella on tarkastettu mm. seuraavat kohdat
Vastaajien määrä: 30, valittujen vastausten lukumäärä: 168

	N	Prosentti
01 Omavalvontasuunnitelma	29	96,67%
02 Tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito	29	96,67%
03 Tilojen, pintojen ja välineiden puhtaus	28	93,33%
04 Henkilökunnan toiminta ja koulutus	23	76,67%
06 Elintarvikkeiden lämpötilojen hallinta	21	70%
14 Pakkaus- ja elintarvikekontaktimateriaalit	1	3,33%
15 Elintarvikkeiden toimitukset	19	63,33%
16 Jäljitettävyyys ja takaisinvedot	14	46,67%
18 Oiva-raportin esilläpito	1	3,33%
Jokin muu, mikä?	3	10%

Keskiarvo
3,92

10. Oiva-tarkastuksella tarkastettu jokin muu kuin edellä mainittu Oiva-kohta on:

Vastaajien määrä: 7

Vastaukset
Allergioita ja intoleransseja aiheuttavat aineet
Ei ole vielä tarkastettu
5.5 Pakkaaminen 10.1 Erilläänpito ja ristikontaminaatio (Elintarvikkeiden toimitukset -kohta sisältää lämpötilanhallinnan kuljetuksissa.)
Varastotilat
Kuljetusten lämpötilahallinta on tarkastettu rivillä 15.4 Lämpötilojen hallinta kuljetuksissa.
Tuhoeläimet, jätehuolto

Liite 3/6

11. Uusi maakuntahallinto astuu voimaan 1.1.2019. Maakuntahallinto vaikuttaa myös ympäristöterveydenhuollon järjestämiseen sekä elintarvikevalvonnan toteuttamiseen. Vastaa seuraaviin väittämiin mielestäsi parhaiten kuvaavalla kohdalla (Kyllä, Ei, En osaa sanoa).

Vastaajien määrä: 30

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa	Yhteensä	Keskiarvo
1. Kuljetusten valvonta tulisi keskittää maakuntahallintoihin kuntien sijaan	20	2	8	30	1,6
	66,67%	6,67%	26,67%		
2. Kuljetusten valvontaan tulisi valita valvontaan erikoistuneet henkilöt, jotka toteuttaisivat kuljetusten valvontaa maakuntahallintoalueella	21	5	4	30	1,43
	70%	16,67%	13,33%		
Yhteensä	41	7	12	60	1,52

12. Taustatiedot Valitse maakunta, jossa valvontayksikkösi sijaitsee

Vastaajien määrä: 30

	N	Prosentti
Etelä-Karjala	2	6,67%
Etelä-Pohjanmaa	3	10%
Etelä-Savo	1	3,33%
Kainuu	1	3,33%
Kanta-Häme	1	3,33%
Keski-Pohjanmaa	0	0%
Keski-Suomi	1	3,33%
Kymenlaakso	3	10%
Lappi	0	0%
Pirkanmaa	1	3,33%
Pohjois-Karjala	2	6,67%
Pohjois-Pohjanmaa	3	10%
Pohjois-Savo	1	3,33%
Päijät-Häme	1	3,33%
Satakunta	2	6,67%
Uusimaa	5	16,67%
Varsinais-Suomi	3	10%

Keskiarvo
10,23

13. Valvontayksikön valvonta-alueen asukkaiden määrä
Vastaajien määrä: 30

	N	Prosentti
<40 000	6	20%
40 001 – 60 000	6	20%
60 001 – 100 000	9	30%
> 100 001	9	30%

Keskiarvo
2,7

14. Valvontayksikkösi elintarvikevalvonnan valvontaresurssit (htv)
Vastaajien määrä: 27

Vastaukset
1,4
3,5
3
2,5
3,60
6
10
3
10
36 htv
4
5,6
861 henkilötyöpäivää
6
1,1
7,4 htv

7,99
1,25 htv
6
10,2 htv
10.30
4
14
ympäristöterveydenhuollon esimies 1 toimistohenkilö 3 eläinlääkärää 1 valvontaeläinlääkäri 5 terveystarkastajaa
2
5,6
1,5-2 htv

15. Koulutustausta

Vastaajien määrä: 30, valittujen vastausten lukumäärä: 34

	N	Prosentti
teknikko	7	23,33%
insinööri	0	0%
insinööri AMK	19	63,33%
DI	0	0%
maisteri	4	13,33%
eläinlääkäri	3	10%
muu	1	3,33%

Keskiarvo
3,21

16. Työkokemuksesi elintarvikevalvonnassa vuosina

Vastaajien määrä: 30

	N	Prosentti
< 5	2	6,67%
6- 10	11	36,67%
11-15	4	13,33%
> 15	13	43,33%

keskiarvo: 2,93